

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

II РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 43

София, петък, 1 март

1929 г.

52. заседание

Четвъртък, 28 февруарий 1929 година

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ, въ 16 ч. 55 м.)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни) Понеже присъствуватъ нужното число народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следните народни представители: Драгомиръ Апостоловъ, Никола Аретовъ, Стефанъ Бояджиевъ, Илия Бояджийски, Димитъръ Бъровъ Никола Владовъ, Хюсеинъ х. Галибовъ, Христо Горневъ, д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ, Георги Енчевъ, Трифонъ Ерменковъ, Борисъ Ецовъ, Димитъръ Ивановъ I, Димитъръ Ивановъ II, Савчо Ивановъ, Иванъ Казанджиевъ, Христо Калфовъ, Левъ Кацковъ, Тодоръ Кожухаровъ, Велико Кознички, Еню Кольевъ, Иванъ Куртевъ, Михаилъ Маджаровъ, Хинекъ Майеръ, Добри Даневъ Манасиевъ, Христо Мановъ, Христо Мариновъ, Йосифъ Марулевъ, Тончо Мечкарски, Добри Митевъ, Запрянъ Миховъ, Димитъръ Мишайковъ, Никола Мушановъ, Иванъ Петровъ Недѣлковъ, Димитъръ Нейковъ, Стоянъ Омарчевски, Аврамъ Стояновъ Петровъ, Иванъ В. Петровъ, Иванъ Русевъ, д-ръ Константинъ Станишевъ, Стефанъ Стефановъ, Христо Стояновъ, д-ръ Владимиръ Такевъ, Петъръ Тодоровъ, Борисъ Толевъ, Ангелъ Узунъ, Методи Храновъ, Цвѣтко Ив. Цвѣтковъ, Стойне Чакръчийски, Димитъръ Яневъ и Иванъ п. Янчевъ)

Съобщавамъ на събранието, че председателството е разрешило отпускъ на следните народни представители:

На г. Коста Лулчевъ — 1 день;

На г. Иванъ Русевъ — 15 дни;

На г. Христо Мановъ — 2 дни;

На г. Христо Бачевъ — 2 дни;

На г. Георги Марковъ Дамяновъ — 1 день;

На г. Савчо Ивановъ — 1 день и

На г. Добри Митевъ — 1 день;

Освенъ това следва да се разреши отпускъ отъ Събранието на следните народни представители:

На г. Иванъ Харизановъ — 15 дни и

На г. Борисъ Наконъ Божковъ — 1 день.

Който сж съгласни да имъ се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че е постъпило питане отъ казанлъшкия народенъ представителъ г. Илия Януловъ къмъ г. министра на финансите относно вѣрността на цитираниятъ отъ г. Илия Януловъ цифри по тежеститъ на бѣжанския заемъ и предлагането отъ сѣщия анкетна комисия за проверка на въпроснитъ цифри.

Прелисъ отъ това питане ще се изпрати на г. министра, за да отговори.

Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за извънбюджетенъ (свръхсметенъ) кредитъ по бюджета за 1928/1929 финансова година.

Моля г. докладчика да прочете законопроекта.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ поправките и прибавките, приети на второ четене)

Г. г. народни представители! Г. министърътъ на финансите предлага известни малки корекции на нѣкои отъ кредититъ въ подробната таблица къмъ § 1. Поради тѣзи ко-

рекции, кредитътъ по редовния бюджетъ въ чл. 1 на законопроекта ще се увеличи съ 1.300.000 л. Значи, вмѣсто 106.538.866 л., ще стане 107.838.866 л.

Тия нови кредити отъ 1.300.000 л. се прибавятъ къмъ следните параграфи отъ подробната таблица.

На стр. 5, по Министерството на търговията по § 1, за общъ времененъ персоналъ за Статистиката, кредитътъ отъ 2.000.000 л. се намалява на 1.800.000 л., като съ намаляната сума отъ 200.000 л. се предвижда новъ § 273: „За надници на прислужниците въ банитъ — 200.000 л.“

На стр. 4, по Министерството на народното просвѣщение, следъ § 147 се прибавя новъ § 130: „Пѣтни и дневни пари и пр. — 1.000.000 л.“

Сборътъ по Министерството на народното просвѣщение става 4.615.210 л.

Сѣщо на стр. 4, по Министерството на правосъдието, следъ § 4 се прибавя новъ § 61: „Запазенъ фондъ — 300.000 л.“

Сборътъ по Министерството на правосъдието ще стане 7.300.000 л.

Тия малки увеличения измѣняватъ общия кредитъ по редовния бюджетъ съ 1.300.000 л., така че общата цифра, както казахъ, става 107.838.866 л.

Председателствуващъ А. Христовъ: Моля, който приема докладваниятъ корекции, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): Въ чл. 14 на стр. 1 на законопроекта, съгласно уговореното между управлението на Българската земеделска банка и финансовия министъръ за комисията за службата по заемитъ на общини и други, гарантирани отъ държавата, които се прехвърлятъ отъ Народната банка къмъ Земеделската банка, ще се плаща не както е казано 1½%, а 2% върху събранитъ суми и 0.75% върху всички останали за събиране суми, които комисията ще се удържатъ отъ събранитъ лихви. Така че моля да се приеме и тая корекция на чл. 14.

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема докладваната поправка на чл. 14, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

С. Савовъ (д. сг): Азъ искамъ г. докладчикътъ да даде едно обяснение. Бѣше предвидено 1½% комисията, а сега се предвижда 2%; азъ искамъ да знамъ, отъ кого ще се събиратъ тия 2%, отъ длъжниците или върху събраната сума?

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): Отъ държавата. Държавата плаща на Българската земеделска банка комисията за тая служба, която тя извършва вмѣсто държавата.

С. Савовъ (д. сг): Ама за смѣтка на длъжниците ли?

Министъръ-председателъ А. Липчевъ и докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): За смѣтка на държавата.

К. Лулчевъ (с. д): Държавата носи всичко!

Н. Стамболиевъ (з. в): Брашненият човалъ носи!

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): Това е все едно да се вземе отъ единия джобъ и да се тури въ другия джобъ. Държавата ще плаща на Земледѣлската банка, която е пакъ държавно учреждение.

Председателстващъ А. Христовъ: Който приема на трето четене докладвания законопроектъ за извънредния (свръхсметенъ) кредитъ по бюджета за 1928/1929 финансова година, заедно съ приетитъ поправки и прибавки, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 44)

Минаваме къмъ точка втора на дневния редъ — трето четене законопроекта за освобождаване отъ мито и всѣкакви берии и данъци, такси, берии и магазинажъ на внесеното отъ Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти 100 унции бубено семе за опити.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение)

Председателстващъ А. Христовъ: Който приема на трето четене законопроекта за освобождаване отъ мито и всѣкакви други данъци, такси, берии и магазинажъ на внесеното отъ Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти 100 унции бубено семе за опити, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 45)

Пристапваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за измѣнение на чл. 2 отъ закона за гербовия налогъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение)

Председателстващъ А. Христовъ: Който приема на трето четене законопроекта за измѣнение на чл. 2 отъ закона за гербовия налогъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 46)

Минаваме къмъ четвъртата точка отъ дневния редъ — одобрение предложението за одобрение постановленията на Министерския съветъ по ведомството на Министерството на финанситъ.

Моля г. секретаря да прочете предложението.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита мотивитъ на предложението и XX-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 24 августъ 1927 г., протоколъ № 49; почва да чете и XXIX-то постановление отъ 27 септември 1927 г. — вж. прил. Т. I, № 73)

Н. Пждаревъ (д. сг): Не може да се прочетатъ и гласуватъ общо всички постановления. Трѣбва всѣко постановление отдѣлно да се чете и гласува.

Н. Стамболиевъ (з. в): Г. секретарьтъ да чете по-ясно, за да може да чуваме това, което се чете.

И. Хрелопановъ (д. сг): Това предложение е раздадено отдавна и вие трѣбваше да го прочитате.

Министъръ В. Молловъ: На 15 февруарий още е раздадено.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Едно по едно трѣбва да се четатъ и гласуватъ постановленията и да се четатъ по-ясно, за да се чуватъ.

Председателстващъ А. Христовъ: Ще гласуваме. Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита XXIX-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 27 септември 1927 г., протоколъ № 58 — вж. прил. Т. I, № 73)

Председателстващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита IX-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 24 октомври 1927 г. съ протоколъ № 64 — вж. прил. Т. I, № 73)

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Грънчаровъ.

Д. Грънчаровъ (з. в): Бихъ желалъ, ако може, да ни се даде обяснение, когато е уговорена доставката на тѣзи апарати, имали ли сж се предъ видъ митата или не, да не би впоследствие тѣ да се отстъпятъ въ полза на доставчика, а не въ полза на държавата.

Министъръ В. Молловъ: Имали сж се предъ видъ.

Д. Грънчаровъ (з. в): Значи освобождаването отъ тѣзи мита е въ полза на държавата.

Министъръ В. Молловъ: Да, въ полза на държавата.

Д. Грънчаровъ (з. в): Въ такъвъ случай добре.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ искамъ да направя едно оплакване отъ длъжностнитъ лица въ разнитъ министерства. Тѣзи постановления сж издадени презъ 1927 г. съ изричното нареждане да се внесатъ веднага за одобрение въ Народното събрание. Защо се е закъснѣло съ внасянето имъ въ Народното събрание? Това е една рутина, която азъ съмъ длъженъ да отбележа тукъ, противъ която съмъ се борилъ и се боря. Азъ трѣбва това тукъ да го кажа, да го отбележа, защото има нѣща, които действително възмущаватъ. Постановено да се внесатъ веднага въ Народното събрание за одобрение, а господата не ги изнасятъ отъ канцеларията.

Н. Пждаревъ (д. сг): По-нататкъ ще имате възможностъ да се възмутите още и за друго.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Зная.

Председателстващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита III-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 17 октомври 1927 г., протоколъ № 63 — вж. прил. Т. I, № 73)

Председателстващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита XVII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 24 октомври 1927 г., протоколъ № 64 — вж. прил. Т. I, № 73)

Председателстващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита XXI-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 24 августъ 1927 г., протоколъ № 49 — вж. прил. Т. I, № 73)

Председателстващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита XXV-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 27 септември 1927 г., протоколъ № 58 — вж. прил. Т. I, № 73)

Председателстващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь С. Рясковъ (д. сг): (Прочита XX-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 10 юлий 1928 г., протоколъ № 50 — вж. прил. Т. I, № 73)

Председателстващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь С. Рясковъ (д. сг): (Прочита I-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 17 октомврий 1928 г., протоколъ № 65 — вж. прил. Т. I, № 73)

Председателстващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь С. Рясковъ (д. сг): (Прочита XV-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 25 юлий 1928 г., протоколъ № 53 — вж. прил. Т. I, № 73)

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Азъ искамъ само едно обяснение. Въ мотивитъ се казва, че по причини независащи отъ търговеца, който е изнесълъ тютюнътъ, тѣ сж били изостанали въ чужбина повече отъ предвидения въ закона срокъ. Какви сж тѣзи причини независащи отъ търговеца, Народното събрание трѣбва да ги знае, за да може да одобри или не това постановление.

Министъръ В. Молловъ: Тютюнътъ, който е билъ изпратенъ за България, поради мъжнотии въ желѣзнопътнитъ съобщения, не е могълъ да стигне и е билъ върнатъ обратно. Това сж причинитъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Тѣ трѣбваше да бждатъ показани въ мотивитъ къмъ предложението.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Грънчаровъ.

Д. Грънчаровъ (з. в): Г. г. народни представители! Въ 15-то постановление на Министерския съветъ, което ни се прочете и се иска да го гласуваме, се казва: (Чете) „Одобрява се, щото при връщането имъ отъ странство да се освободятъ отъ вносно мито 1315 бали (23.604 кгр.) тютюнъ на листи, изнесени съ декларация на ломската митница № 68 отъ 7 май 1927 г., подадена отъ името на о. д. „Ориентабако“. Освобождаването да стане съгласно чл. 212 отъ закона за митницитъ, безъ да се спазва 6-месечниятъ срокъ, предвиденъ въ чл. 7 буква п отъ сжщия законъ, понеже тютюнътъ е изостаналъ повече време въ чужбина не по волята на търговеца Александъръ Г. Чапрашиковъ“. Азъ искамъ г. министърътъ на финанситъ да ни обясни какво общо иматъ „Ориентабако“ и Александъръ Г. Чапрашиковъ. Другъ бѣше въпросътъ, ако се искаше да се върнатъ тѣзи мита на „Ориентабако“, на чието име е декларацията за износа на тѣзи тютюни, които не по вина на дружеството сж изостанали повече време въ чужбина. Защо да се върнатъ тѣзи мита на търговеца Александъръ Чапрашиковъ?

Ако има основание да се върнатъ тѣзи мита, азъ пръвъ ще вдигна ржка за връщането имъ. Обаче изглежда, че тѣзи работи се уреждатъ нѣкакъ си по комшийски. Има почти идентични случаи съ тютюневи кооперации, които сж се обръщали съ подобни искания къмъ Министерството на финанситъ, обаче тамъ не сж искали и да чуятъ. Напримѣръ, Дунишката тютюнева кооперация „Тютюно-производителъ“ е изнесла около 150 хиляди килограма тютюнъ, на който е събрано незаконно, само по едно недоглеждане или по едно желание на управата на кооперацията да не се пренебрегне законътъ, износно мито. Въ закона за облагане тютюна на листа, публикуванъ въ бр. 238 на „Държавенъ вестникъ“ отъ 21 януарий 1926 г., се казва, че тютюнътъ на листа се освобождава отъ износно мито и девизна курсова разлика. Има една забележка, която гласи: „Отъ износно мито и девизна курсова разлика не се освобождаватъ продадени до 21 декемврий 1925 г. въ странство тютюни. Продавачитъ имъ ги деклариратъ въ Финан-

совото министерство, отдѣление митници, при изнасянето имъ и най-късно до единъ месецъ отъ влизането въ сила на този законъ. Неспазилитъ това нареждане продавачи плащатъ въ десеторенъ размѣръ износното мито и девизната курсова разлика на недеklarираното количество продаденъ тютюнъ; подлежатъ и на наказание тъмниченъ затворъ не по-малко отъ 6 месеца. На такова наказание подлежатъ и управителитъ на дружеството, когато продавачътъ е дружество. Давността за това нарушение е петъ години. Условното осжждане по него не се прилага“.

Управата на тая кооперация, имайки предъ видъ това постановление, че управителитъ и на дружества сжщо се държатъ отговорни, макаръ че сключената сдѣлка съ чешката режия и договорътъ е отъ 28 ноемврий 1925 г. за 150.000 кгр. тютюнъ, сключватъ сдѣлката съ ангажментъ, изрично упоменатъ, че тютюнътъ ще се достави къмъ края на м. май 1926 г. Отдѣлението за митницитъ, обаче, съ писмо отъ 3 февруарий 1926 г. иска, щото този тютюнъ да се декларира и кооперацията декларира продажбата на този тютюнъ. Но както гласи законътъ, за тѣзи изнесени тютюни не следва да се плаща мито и девизна курсова разлика, защото тѣ сж продадени и изнесени фактически следъ 21 декемврий 1925 г. Казахъ, много пъти сж се правили постѣпки, обаче внимание не е обрнато.

Изнасяйки това, азъ ще моля г. министърътъ на финанситъ да бжде последователенъ на себе си. Сега, когато виждаме, че е направено известно опущение не по вината на търговеца Александъръ Чапрашиковъ — връщатъ се отъ странство балитъ тютюнъ — и се иска да му се повърне митото, нека бждемъ последователни и да направимъ сжщото и по отношение на тая тютюнева кооперация.

И. Гавалюговъ (д. сг): По тѣхна вина сж закѣснѣли, затуй следва да заплатятъ. Не сж спазили законнитъ разпореждания.

Д. Грънчаровъ (з. в): Ако не се обрне внимание на този въпросъ и на тази кооперация не се върнатъ взетитъ мита, ще смѣтамъ, че тия работи се уреждатъ по комшийски, а това не е въ интересъ нито на държавата, нито на когото и да е.

Ето защо моля повторно г. министра на финанситъ да си вземе бележка и да направи потрѣбното, за да се третира въ всички български граждани еднакво предъ законитъ на страната.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ В. Молловъ: Г. г. народни представители! Има недоразумение. Това постановление на Министерския съветъ не се отнася за връщане на никакви мита. Никакви мита не се връщатъ. Това постановление се касае изключително само за срока на връщането на едни точно определени и установени тютюни. Това сж български тютюни, които сж били изнесени вследствие, вижда се, едно споразумение на тоя търговецъ за негова смѣтка, съ негова декларация. Тютюнитъ сж били въ складовѣтъ на „Ориентабако“, а сж принадлежали на тоя търговецъ. Тѣ сж били изнесени въ странство за продажба, не сж били продадени и е трѣбвало да се върнатъ, за да не се разпилѣятъ. Срокътъ е билъ надминатъ съ нѣколко дни и затуй искането е било да се признае, че сж мѣстни тютюни, каквито сж били въ действителностъ, и да бждатъ освободени не отъ износно мито, а отъ вносно мито. Каквато и да е кооперация, който и да е търговецъ, за който би се установило, че не по тѣхна вина се връщатъ мѣстни тютюни, изнесени въ странство за продажба, по отношение и на тѣхъ азъ ще постѣпя по сжщия начинъ.

Д. Грънчаровъ (з. в): Ще мине срокътъ.

Министъръ В. Молловъ: И да е миналъ срокътъ. — Такъвъ случай не съмъ ималъ. Имаше единъ, два случая, при които уважихъ посоченитъ причини. Случаятъ, който посочвате Вие, не е за освобождение отъ вносни мита, а се касае за освобождение отъ износни мита и девизна курсова разлика по причина, че имало нѣкакво опущение отъ страна на кооперацията. Тия случаи сж свършени други. Изглежда, че тази кооперация е платила износно мито за изнесения тютюнъ и сега иска да ѝ се върне събраното мито по съображения, които не мога да проуча сега и да Ви отговоря. Това би трѣбвало да стане сжщо по зако-

нодателен редъ. Азъ ще се занимаю съ тоя случай, ще видя има ли вина или нѣма, на какво се дължи. Обаче тия случаи сж свършено други.

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита XIX-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 29 августъ 1928 г. съ протоколъ № 57 — вж. прил. Т. I, № 73).

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита XX-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 17 октомврий 1928 г. съ протоколъ № 65 — вж. прил. Т. I, № 73).

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита V-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 25 октомврий 1928 г. съ протоколъ № 68 — вж. прил. Т. I, № 73).

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита IX-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 25 октомврий 1928 г., съ протоколъ № 68 — вж. прил. Т. I, № 73).

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита VII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 6 ноемврий 1919 г. съ протоколъ № 133 — вж. прил. Т. I, № 73).

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Когато отъ министъръ-председателското мѣсто се прави протестъ за внасяне въ Народното събрание за одобрение постановления на Министерския съветъ, защото сж се забавили нѣколко месеца или година, азъ смѣтамъ, че това постановление, което ни е предложено за одобрение, ние не можемъ да го одобримъ; това е абсолютно невъзможно и несъобразно съ парламентарния редъ. Въ 1919 г., когато е взето това постановление на Министерския съветъ, Камарата е заседавала и оттогава досега минаватъ петъ Народни събрания. Откъде знаемъ ние дѣлата на управлението отъ 1919 г., условията, при които е взето това постановление, ефектитъ, които е произвело то, та сега да освобождаваме отъ отговорностъ Министерския съветъ за действията му навремето? Това е невъзможно. За тѣзи постановления, ако иматъ нѣкакви послѣдствия, ще трѣбва да се търси другъ начинъ на оформяване; по такъвъ начинъ, както ни се предлага сега, азъ смѣтамъ, че не може.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Формално г. Пждаревъ е правъ. Но ние има да се справимъ съ действителността. Това постановление отъ 1919 г., както сигурно ще срещнемъ по-нататкъ и други такива, е ли постановление, което уврежда нѣкакъвъ държавенъ интересъ, е ли постановление, което трѣбва да бжде одобрено? Споредъ менъ, навремето, въ 1919 г., това постановление, взето за споменатата въ него целъ — да се улеснятъ тѣзи хора, които бѣха дошли тогава у насъ, безъ да иматъ срѣдства да живѣятъ — е било умѣстно. Защо? Отъ дветъ едно: или тѣзи хора трѣбваше да иматъ свои срѣдства за преживяване — а тѣ нѣмаха други, освенъ такива въ тѣхни монети, или банкноти — или пъкъ, по силата на нѣщата, българската

държава за известно време трѣбваше да имъ подпомогне съ нѣщо, за да могатъ да се прехранватъ.

При това, азъ не желая да се впускамъ въ друга една областъ — досежно нашитъ задължения и пр. и пр. къмъ държавата, отъ която произхождатъ тѣзи бѣжанци. Това е единъ доста голѣмъ въпросъ. Но за мене само тази мотивировка сама по себе си е достатъчно уважителна, за да гласува Народното събрание одобрение на това постановление.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министъръ на финанситъ.

Р. Василевъ (д. сг): Каква сума представлява това, г. министре?

Министъръ В. Молловъ: Ще ви кажа сега.

Н. Пждаревъ (д. сг): Тѣ сж нѣколко такива постановления.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това сж суми, които единъ день ще служатъ на българската държава — да не откривамъ този въпросъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. министре! Този въпросъ не е повдиганъ никжде. Защо се внася това постановление въ Народното събрание и да поемаме отговорностъ за този актъ?

Министъръ В. Молловъ: Азъ ще Ви отговоря. — На страница 6 въ закона за извънбюджетния свръхсметенъ кредитъ, който току-що мина на трето четене, относително употребление сумитъ отъ стабилизационния заемъ за разчитане смѣткитъ на държавата съ Народната банка въ пунктъ 6 се казва: „Обмѣнени руски рубли и заложені рубли — 3.986.404 л.“ Тази сума се намира въ смѣткитъ на Българската народна банка и съ нея е задължено държавното съкровище, защото Българската народна банка е обмѣнила тѣзи руски рубли по курса, който е определенъ отъ Министерския съветъ навремето, изплатила е сумитъ на бѣжанцитъ, които сж представили тѣзи руски рубли, а е запазила въ своитъ каси рубли, които сж вече обезценени.

Азъ съмъ длъженъ да призная този дългъ на държавата къмъ Българската народна банка, защото Българската народна банка не е действувала по своя инициатива, а е изпълнила едно постановление на законно установената тогава власт въ страната — едно постановление на Министерския съветъ. Когато търсихъ оправданието на това задължение на държавното съкровище, азъ намѣрихъ постановленията на Министерския съветъ отъ 1919 и 1920 г. — последното е отъ 18 октомврий 1920 г. — и запитяхъ, защо не сж представени досега за утвърждение. Отговори ми се следното, срещу което одеве протестираше г. министъръ-председателъ: „Нашата практика е такава: щомъ дойде постановление на Министерския съветъ, ние го изпълняваме, а по-нататкъ дали Народното събрание ще го утвърди или отхвърли, това насъ не ни интересува“.

Какво е сега мое положение като министъръ на финанситъ? Азъ не мога да не призная това задължение на държавното съкровище. Отъ друга страна азъ виждамъ министерски постановления, които не сж одобрени отъ Народното събрание. Азъ не бихъ желалъ да ги внасямъ за одобрение нѣколко години следъ издаването имъ, но грѣшката не е моя — тя е на онова управление, което е издало тѣзи постановления и не се е погрижило, следъ тѣхното изпълнение, да ги внесе въ Народното събрание за одобрение. Въ всѣки случай азъ считамъ, че отъ формално гледище е редовно тѣ да бѣдатъ одобрени отъ Народното събрание, макаръ да сж дѣло на едно минало управление, съ което въ този моментъ ние нѣмаме нищо общо по сжщество. Политиката, която е била следвана тогава, е политика, която се обясни отъ г. министъръ-председателя. Въ сжщностъ това е една косвена помощъ отъ българската държава на бѣжанцитъ, които пристигнаха въ България по искане на Обществото на народитъ, по искане и на Нансеновия комитетъ, и по прѣко споразумение между нашата държава и нѣкои велики сили, и които бѣжанци се намираха тукъ безъ каквито и да е срѣдства. И затова сумата, която по този начинъ тежи върху държавното съкровище, ще се отнесе къмъ други суми, които сж много по-крупни — по бюджета за държавнитъ дългове — и които ние всѣка година определяме за подпомагане рускитъ бѣжанци отъ

различни категории. Ще видите, че въ този случай, при настрояването, което е съществувало въ 1919 и 1920 г., правителството е действувало съ огледъ на това съображение, което се изтъква. Следователно, азъ бихъ казалъ, и то същество, че тѣзи постановления на Министерския съветъ би трѣбвало да бъдатъ одобрени, независимо отъ кое управление сѣ издадени.

Къмъ туй-трѣба да прибавя, че въпросътъ за изпълнението на постановленията на Министерския съветъ е единъ въпросъ, който въ нашата администрация не се разбира правилно и който би трѣбвало юридически да се разясня може би не сега, а другъ пътъ.

Постановлението на Министерския съветъ, което е единъ *acte de gouvernement*, може да бѣде и административенъ актъ, подлежи ли на изпълнение веднага следъ неговото издаване, или само следъ като е било одобрено отъ Народното събрание? Азъ считамъ, че постановление на Министерския съветъ подлежи на изпълнение веднага следъ издаването му, а Народното събрание ще провери дали сѣ били правилни действията, ангажментитъ отъ страна на управлението и, следователно, тогава можемъ да потвърсимъ — ако може да се потвърси, ако се намѣрятъ основания — каквато и да бѣде отговорностъ политическа, парламентарна или юридическа.

Азъ намѣрихъ такива постановления на Министерския съветъ — имамъ още такива постановления — и ги внасямъ сега за одобрение въ Народното събрание. Трѣба да кажа, че, въ действителностъ, въ повечето случаи това сѣ постановления, които сѣ останали, така да се каже, извънъ предѣлитъ на моето прѣко наблюдение и затова ги внасямъ на купъ. Обаче трѣба да кажа, че когато лично съмъ действувалъ, винаги азъ съмъ внасялъ всѣко едно постановление на Министерския съветъ направо въ Народното събрание въ форма на законопроектъ. Азъ считамъ, че когато Камарата заседава, Министерскиятъ съветъ не може да издава такива постановления, защото министърътъ тогава винаги има възможностъ да иска съответното разрешение отъ законодателното тѣло.

Тѣзи нѣколко постановления на Министерския съветъ, които сѣ останали отъ 1919 и 1920 г., азъ считамъ, че е редовно да миннатъ презъ Народното събрание — включително и това постановление, което ни занимава въ случая, за да бѣде оформена тази сдѣлка. Иначе, какво ще бѣде положението? Задължението остава на съкровището и азъ ще трѣбва да го платя. Ако азъ нѣмамъ квитусъ, ако то не бѣде утвърдено, тогава азъ трѣбва да го искамъ отъ управлението, което е издало тѣзи постановления. Азъ ще трѣбва да го искамъ, ако по същество намѣря, че то не е редовно. Азъ намирамъ, че тогавашното управление е действувало съ известни съображения, които сега не може да не уважимъ, съображения отъ съвършено хуманитаренъ характеръ.

Следователно, смѣтамъ, че ще бѣде редовно да се ликвидира съ този въпросъ, като се отнесе тая смѣтка къмъ она, която дължимъ въ много по-голямъ размѣръ, която евентуално въ бъдеще ще посоча; ще искамъ да бѣде прихваната отъ други задължения, които ние имаме къмъ тая държава.

П. Палиевъ (д. сг): А занаяредъ?

Министъръ В. Молловъ: Г. Палиевъ! То е утвърждение на министерско постановление за конкретния случай.

П. Палиевъ (д. сг): Казано е: „всѣки руски бѣжанецъ“, г. Молловъ,

Министъръ В. Молловъ: Но занаяредъ това не се отнася. И бѣжанци такива нѣма, и рубли нѣма.

Председателствуващъ А. Христовъ: Ще гласуваме. Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): Прочита VII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 11 декемврий 1919 г., протоколъ № 158 — вж. прил. Т. I, № 73)

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита III-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му

отъ 3 януарий 1920 г., протоколъ № 2 — вж. прил. Т. I, № 73).

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита II-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му на 9 януарий 1920 г., съ протоколъ № 5 — вж. прил. Т. I, № 73).

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита V-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 6 февруарий 1920 г., съ протоколъ № 27 — вж. прил. Т. I, № 73).

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита I-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 3 априль 1920, протоколъ № 51 — вж. прил. Т. I, № 73).

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита VIII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 23 априль 1920 г., протоколъ № 65 — вж. прил. Т. I, № 73).

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита X-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му на 10 май 1920 г., протоколъ № 74 — вж. прил. Т. I, № 73).

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): (Прочита XXII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 19 май 1920 г., протоколъ № 83 — вж. прил. Т. I, № 73).

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): Прочита I-во постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 20 юлий 1920 г., съ протоколъ № 120 — вж. прил. Т. I, № 73)

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): Прочита XXXI-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 4 августъ 1920 г., съ протоколъ № 130 — вж. прил. Т. I, № 73)

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ С. Рясковъ (д. сг): Прочита VII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 27 августъ 1920 г., протоколъ № 145 — вж. прил. Т. I, № 73)

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь С. Рясковъ (д. сг): Прочита I-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 16 октомврий 1920 г., съ протоколъ № 181 — вж. прил. Т. I, № 73).

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь С. Рясковъ (д. сг): Прочита XVI-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 19 октомврий 1920 г., съ протоколъ № 183 — вж. прил. Т. I, № 73).

Председателствуващъ А. Христовъ: Който приема прочетеното постановление, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 47)

Минаваме къмъ точка 5 отъ дневния редъ — второ четене на законопроекта за тълкувателенъ законъ къмъ чл. 690 на търговския законъ.

Моля г. докладчика да докладва.

Докладчикъ Б. Димевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Комисията разгледа законопроекта и въ съгласие съ г. министра на правосъдието, въ духа на мнението, изказано отъ народния представител г. Пждаревъ, се спрѣ на следующия текстъ, като заглавието на законопроекта се измени така:

„ЗАКОНЪ“)

за допълнение на чл. 690 отъ търговския законъ“

По-нататъкъ следва следниятъ текстъ: (Чете)

„Членъ единственъ. Къмъ чл. 690 отъ търговския законъ се прибавятъ следниятъ нови алинеи:

Наредбитъ по управлението и запазването имотитъ на длъжника се отнасятъ и до имотитъ, предметъ на сдѣлки, за които е речъ въ чл. чл. 674 и 676 на търговския законъ, макаръ тѣзи имоти да сѣ минали въ владение на трети лица. Последниятъ могатъ въ месеченъ срокъ отъ съобщаването имъ постановлението на длъжителя за включване на имота въ актива на несъстоятелността да подадатъ до окръжния сѣдъ молба, въ която да изложатъ възраженията си противъ това включване и да посочатъ доказателствата си за валидността на сдѣлката, въз основа на която владѣятъ имота. Преписъ отъ тази молба сѣ връчва на синдика. Сѣдътъ, следъ като събере посоченитъ отъ странитъ доказателства и изслуша въ сѣдебно заседание обясненията на странитъ, разрешава повдигнатия споръ относно присъединяването на имота къмъ актива на несъстоятелността. Издаденото отъ сѣда опредѣление подлежи на обжалване по общия редъ. Тѣзи производства се разглеждатъ по спешностъ. Постановлението на длъжителя, по поводъ на което е образувано производството, не подлежи на предварително изпълнение.

Въ едномесеченъ срокъ отъ влизането на този законъ въ сила сѣщо такава молба могатъ да подадатъ и лицата, имотитъ на които по сѣция редъ сѣ били присъединени къмъ актива на една несъстоятелностъ преди влизането на този законъ въ сила.

Издаденитъ отъ сѣда постановления по този законъ не отнематъ правото на заинтересованитъ да докажатъ правата си по сдѣлките съ искъ на общо основание“.

К. Томовъ (з): Това е нова материя, не ни е раздаденъ докладъ.

Х. Баралиевъ (с. д): Не ни е раздаденъ докладъ. Текстътъ е съвършено различенъ отъ първоначалния. Трѣбваше да се напечата и раздаде на народнитъ представители.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Когато се гледаше законопроектъ на второ четене, азъ направихъ предложение. Това предложение азъ имамъ право да го правя по силата на правилника. Народното събрание можеше веднага да разгледа моето предложение и да го приеме или да го отхвърли, а можеше и да го из-

прати въ комисията, тя да го прегледа и да даде мнение, приема ли го или не го приема. При всѣки докладъ на законъ тази форма е възприета. Азъ декларирамъ, че така, както комисията е поправила моето предложение, азъ го приемамъ, считамъ, че моето предложение може да бѣде така поправено, и моля, Народното събрание да го приеме.

Предложенията на народнитъ представители не се раздаватъ печатни. Нѣма тази практика.

К. Томовъ (з): Не е така!

Н. Пждаревъ (д. сг): Комисията е прегледала моето предложение.

К. Томовъ (з): Комисията не преглежда предложенията, а законопроектитъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Това е сѣщото мое предложение.

Х. Баралиевъ (с. д): Има разлика.

Н. Пждаревъ (д. сг): Нѣма разлика.

Г. докладчикъ! Азъ Ви моля да прочетете моето предложение и новата редакция на комисията, за да се види, че има изменение въ редакцията, но не и въ съдържанието.

Х. Баралиевъ (с. д): Трѣбва да има печатанъ докладъ.

Докладчикъ Б. Димевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Съ законопроекта се дава право на третитъ лица, чиито имоти до влизането въ сила на този законъ сѣ вече присъединени къмъ масата на несъстоятелността, въ месеченъ срокъ да обтѣжатъ действията на синдика. Обаче, законътъ нѣма обратна сила, имотитъ нѣма да бѣждатъ повърнати на третитъ лица до произнасянето на сѣда. Следователно, въ туй отношение предложението на г. Пждаревъ и вашето искане сѣ задоволени. Г. министърътъ въ туй отношение отговори точно на оная теза, която отстоявахте вие — имотитъ не се връщатъ на третитъ лица; тѣ си оставатъ къмъ масата на несъстоятелността. Само че иматъ право въ месеченъ срокъ отъ влизане въ сила на настоящия законъ да подадатъ тѣжба срещу действията на синдика. Имотитъ продължаватъ да стоятъ въ масата на несъстоятелността, не се връщатъ, докато се произнесе сѣдътъ.

Б. Павловъ (д): Това оная день не го приехте!

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Г. г. народни представители! Чл. 39 отъ правилника е много ясенъ, и не зная защо сега се спори. Споредъ него единъ народенъ представител, при второто четене на единъ законъпроектъ, може да прави предложение, и Народното събрание разисква веднага това предложение или го препраща въ комисията да го изучи и докладва още въ сѣщия день, или въ едно отъ следующитъ заседания. Предложението на г. Пждаревъ, по решение на Народното събрание се препрати въ комисията, за да го проучи и да докладва. И комисията ви казва, че възприема предложението на г. Пждарева и то безъ да прави нѣкакви съществени промѣни въ него; само допълва процедурата, която трѣбва да се следва, защото тази процедура бѣше непълно опредѣлена въ предложението.

Н. Пждаревъ (д. сг): Пояснява я, а не я допълва.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Да, пояснява процедурата, която трѣбва да се следва при онова ново производство, което предлага г. Пждаревъ. Сега вие или ще приемете предложението на г. Пждаревъ, или нѣма да го приемете. Това е то. Но предложението на г. Пждарева въ нищо не се изменява, а само се пояснява кактѣ по отношение на предмета на производството, тѣй и по отношение на процедурата, която ще трѣбва да се следва въ това ново производство. Това ново производство е много умѣстно, то дава възможностъ на третитъ лица, когато се посѣга върху тѣхния имотъ, по една бърза процедура, безъ да страдатъ интереситъ на кредиторитъ по несъстоятелността, да защитятъ свситъ права и да се реши отъ сѣда въпросътъ: владѣятъ ли тѣ имота законно или не и ще трѣбва ли той да се присъедини къмъ масата на несъс-

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене вж. прил. Т. I, № 52.

тоятелността или не. Досега този въпрос не беше уреден в закона по единъ ясенъ и положителенъ начинъ. Това положение водеше къмъ много неправди въ практиката. Сега, съ предложението на г. Пждарева, се премахва тази неяснотъ, азъ бихъ казалъ даже, тази непълнота на наредбата на чл. 690, която даваше на практика недобри, несправедливи резултати. Съ предложението на г. Пждарева, което азъ възприемамъ, предложението отъ мене тълкувателенъ законъ се превръща въ единъ законъ за допълнение на чл. 690 отъ търговския законъ.

К. Томовъ (з): Значи не е тълкувателенъ законъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Да. Нѣмаме вече тълкувателенъ законъ, а вмѣсто него се прибавятъ нови алинеи къмъ чл. 690

К. Томовъ (з): Кой внася тогава този законъ?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Предложението на г. Пждаревъ се отнася до сѣщия въпросъ, до сѣщата материя, до сѣщия членъ отъ закона.

К. Томовъ (з): Вчера ни говорихте по закона за арбитражитъ, г. министре . . .

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Вие какво възражавате, г. Томовъ. По всѣки членъ отъ единъ законопроектъ, поставенъ на разглеждане въ Народното събрание, може да се правятъ предложения за нови алинеи, за измѣнение на стари алинеи и т. н.

Н. Пждаревъ (д. сг): Министърътъ на първо четене заяви, че си оттегля законопроекта и че приема моето предложение, и се съгласи то да се изпрати въ комисията.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. Христо Баралиевъ.

Х. Баралиевъ (с. д): Г. г. народни представители! Въпросътъ стои малко по-другояче. Отъ страна на г. министра на правосъдието бѣше внесенъ единъ тълкувателенъ законъ, който се дебатира на първо четене тукъ, после отиде въ комисията, и комисията излизе съ единъ докладъ. Понеже този докладъ на комисията, следъ станалитъ дебати, не отговори на настроенята и на разбиранята на народното представителство, въпросътъ се повърна на нова смѣтка въ комисията. Защо се повърна той? Той не се свърна въ комисията, за да се приеме предложението на г. Пждарева. Имаше и други мнения, изказани тукъ — за обратната сила на закона и за редъ други положения — които трѣбваше да се иматъ предъ видъ отъ комисията и да се намѣри подходяща редакция и новъ текстъ, който да задоволи мненията, изказани отъ народнитъ представители. Но, казвамъ, той се повърна въ комисията, и сега комисията излиза съ нѣщо съвършено ново. Нѣма тълкувателенъ законъ, а има нова редакция, нови алинеи къмъ чл. 690 отъ търговския законъ.

Текстътъ, който ни се представя тукъ, е съвършено новъ. Той излиза не като предложение на г. Пждарева, а като докладъ на парламентарната комисия по Министерството на правосъдието. Този докладъ, съ новия текстъ, трѣбва да бѣде раздаденъ на народнитъ представители, за да бѣде обмисленъ по същество, и ще видимъ дали ще го приемемъ или не. Питайте сега, кои народни представители знаятъ доклада и новиятъ текстъ? Може ли така инцидентно, както докладва докладчикътъ, да се разгледа и да се реши въпросътъ по същество? Не.

Тѣй че, азъ смѣтамъ, че е редовно да се отпечата на нова смѣтка тоя докладъ на комисията, да се раздаде на народнитъ представители, да се обсъди отъ тѣхъ по същество, за да може да гласува всѣки единъ по съвѣстъ, а сега мнозина ще гласуватъ, безъ да сѣ проучили въпроса.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Не сте правъ, г. Баралиевъ. Събранието реши да се изпрати предложението на г. Пждарева въ комисията, за да го проучи и докладва. Азъ се съгласихъ съ това предложение, и законопроектътъ се изпрати въ комисията. Сега комисията ви предлага предложението на г. Пждарева. Комисията не внесе никакви

сѣществени измѣнения въ това предложение. Вие можете да го приемете или да не го приемете, безъ да има нужда сега то да отива пакъ въ комисията. Така се приематъ предложението на всѣки народенъ представител на второ четене. Защо сега ще споримъ по въпроси, които сѣ ясни?

Х. Баралиевъ (с. д): Това не е предложение на Пждаревъ, а е докладъ на комисията, който се прави отъ докладчика на комисията.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: По предложението на Пждарева.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Петко Палиевъ.

П. Палиевъ (д. сг): Азъ бихъ молилъ г. министра на правосъдието да направи само едно пояснение къмъ този законопроектъ. Понеже въпроситъ, които сѣ били вече окончателно решени, подлежатъ на нова смѣтка на обтжване въ едномесеченъ срокъ отъ влизането на закона въ сила; понеже, отъ друга страна, въ тази редакция на закона има едно положение, че постановленията на дѣловодителя не подлежатъ на предварително изпълнение — какъ трѣбва да разбираме положението на тия имоти, по отношение на които въпроситъ сѣ били ликвидирани — следъ като се дава правото на третитъ лица да обтжатъ постановлението на дѣловодителя — имотитъ ще останатъ ли къмъ масата на несъстоятелността . . .

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Да.

П. Палиевъ (д. сг): . . . или ще се повърнатъ на третитъ лица.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Имотитъ на третитъ лица, които досега сѣ постановление на дѣловодителя сѣ причислени къмъ актива на несъстоятелността, си оставатъ въ несъстоятелността, докато сѣдътъ се произнесе, по реда на създаденото отъ закона ново производство, относно валидността на сдѣлката, възъ основа на която третото лице е владѣло имота, относно законността на владението и относно това, дали имотътъ трѣбва да остане въ актива на несъстоятелността или трѣбва да се върне на третото лице. При това дължа да заявя, че окръжниятъ сѣдъ ще разглежда молбитъ, а не жалбитъ, на третитъ лица, като първа, а не като апелативна инстанция.

Докладчикъ Б. Димевъ (д. сг): Това е най-сѣщественото.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Никола Андреевъ.

Н. Андреевъ (р): Г. г. народни представители! Въпросътъ не е за формата на предложението, или по кой начинъ днесъ или утре трѣбва да го разискваме тукъ. Азъ повдигамъ тукъ въпроса за срока на обжалването. Защо е предвидено да се обжалва въ едномесеченъ срокъ описътъ на синдика, тогава, когато всички охранителни производства, по сегашната процедура, се движатъ винаги въ единъ по-краткъ срокъ, именно жалбитъ по тѣхъ се подаватъ въ две седмици? Всички търговски производства — искиви дѣла се насрочватъ по съкратенъ редъ. Най-паче едно търговско производство, като това на несъстоятелността, споредъ менъ, сѣщо така трѣбва да се движи бързо.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Азъ приемамъ предложението на г. Андреевъ, да се постави, вмѣсто едномесеченъ срокъ — двуседмиченъ срокъ.

Н. Андреевъ (р): Защо трѣбва да стане обжалването на постановлението на дѣловодителя въ едномесеченъ срокъ?

Обаждатъ се: Министърътъ е съгласенъ.

Н. Андреевъ (р): Това ще бѣде въ съгласие съ нашата сѣдебна практика и съ нашитъ закони.

Обаждатъ се: Министърътъ възприема Вашето предложение.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че има смисълъ този срокъ отъ единъ месецъ, за-

щото процедурата не е само за обсъждането на действията, а е и за представянето на доказателства за права. И аз съмтам, че, ако вие поставите две седмици, вместо един месец, може би ще стъсните страните за представяне на доказателства. Мъчно е да се доставят доказателства във един толкова кратък срок.

Н. Андреев (р): Не е въпрос за представяне на доказателствата, а само за посочване. Доказателствата могат да се представят и по-късно.

Председателстващ А. Христов: Г. министре? Приемате ли предложението на г. Андреев?

Министър д-р Т. Кулев: Двуседмичен срок може да се приеме.

Председателстващ А. Христов: Ще гласуваме.

Който приема докладвания текст на чл. 690 от търговския закон, заедно с поправката на срока, който от едномесечен да стане двуседмичен, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минавам към точка шеста от дневния ред — първо четене законопроекта за бюджета на държавата за 1929/1930 финансова година.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретар Б. Димев (д. сг): (Прочита законопроекта изцело, заедно с мотивите към него — вж. прил. Т.І, № 72)

Председателстващ А. Христов: Има думата г. министърът на финансите.

Министър В. Моллов: Г. г. народни представители! Става вече четвърти път, как аз внасям пред Народното събрание бюджета на държавата за предстояща финансова година. Този път внасянето на бюджета съвпада с 50-годишнината от съществуването на нашата държава, и от голъм интерес е, щото ние да хвърлим един общ поглед върху резултатите на нашите бюджети от 1879 г. до днешен: през 1929/1930 финансова година ще стане упражнението на 51-ия български държавен бюджет. За тая цел аз се потрудох да ви се раздаде една таблица, която е приведена до днешен към златна стойност. Естествено е, че, като всяка таблица, тя не може да съдържа освен едни приблизителни указания за движението на нашия бюджет, но при все туй тѣ сѣ достатъчно характерни, достатъчно ясни, за да се види, какъ се е развивала финансово нашата държава и какъ постепенно нашият бюджет е нараствал. Вие ще видите отъ нея, че постепенно до 1892 г. ние имаме едно много бавно качване както на приходите, така и разходите по нашия държавен бюджет, при което, ако отбележите черните колони, които се отнасят до приходите, ще видите, че отъ 1882 г. сѣ много малки изключения, приходите не достигатъ. И затуй отъ 1892 г. се явява нова колона, колона жълта и морава, която засѣга извънредните приходи и извънредните разходи при упражнението на бюджета. Тѣзи извънредни разходи до 1905 г. се покриватъ отъ извънредни приходи; главно източници — заеми. Отъ 1904 г. имаме едно покачване на редовни приходи по сравнение на редовни разходи. А отъ 1906 г. имаме едно покачване на редовни приходи, намаление на редовни разходи, но увеличение на извънредни разходи, които не могатъ да се покриватъ сѣ извънредни приходи за съответните години. Отъ 1907 г., 1908, 1909 и 1910 г. ние наблюдаваме едно движение, което отбелязва сѣщия характер, обаче сѣ една бележка, че разходите на бюджета се увеличаватъ. Ние започваме сѣ единъ приходенъ бюджетъ, който не стига цифрата 50 милиона лева, спира се, ако щете, на 10, 20 милиона лева, постепенно се увеличава, и въ 1911 г. стига вече приблизително до 200 милиона лева златни; редовните разходи сѣ по-малки отъ редовните приходи, обаче извънредните разходи сѣ по-големи отъ извънредните приходи. Отъ 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917, 1918 и 1919 г. включително ние виждаме едно съвършено неравномерно нарастване на редовни приходи, на редовни разходи, на извънредни приходи, на извънредни разходи. Най-големи сѣ извънредните приходи презъ 1916 г. Тѣ заематъ колосална колона. Това сѣ сумите, които сме получавали на приходъ на държавното съкровище, по силата на военната конвенция, която бѣше сключена между Бъл-

гария и Германия. Въ 1917 г. вече вие виждате, че редовните приходи сѣ по-големи отъ редовните разходи, извънредните приходи сѣ по-малки отъ извънредните разходи. Въ 1918 г. извънредните приходи сѣ много по-малки, обаче извънредните разходи заематъ една много по-висока колона. Отъ 1919/1920 финансова година, мога да кажа, започва вече едно движение за нормализиране на нашия държавен бюджет. Трѣбва да отбележа и тукъ, че въ 1919/1920 г. има извънредни разходи, които не се покриватъ сѣ извънредни приходи. Въ 1920/1921 г. виждате сѣщото. Въ 1921/1922 г. — извънредно малко. Въ 1922/1923 г. — почти никакво. Въ 1923/1924 г. — пакъ никакъ. Въ 1924/1925 г. — малко. Въ 1926/1927 г. ние виждаме едно чувствително съкращаване на извънредните разходи, но положението е подобно на онова, което е било презъ 1922/1923 г.

Ще отбележите, че отъ 1923/1924 финансова година до 1927/1928 г. — за 1928/1929 г. не можахъ да попълня тази колона — има едно нормализиране на приходите и на разходите. Въ 1924/1925 финансова година имаме повече редовни приходи, по-малко редовни разходи и повече извънредни разходи. А отъ 1925/1926 г. ще отбележите почти едно изравняване.

Заклучението, което може да се изведе отъ туй, е много ясно — българският държавен бюджетъ се е развивалъ сравнително правилно, нормално и неговото разбъркване се е дължало на войните, които се почватъ отъ 1912 г. и се привършватъ въ 1918 г.

Ясно става, следователно, че и тѣзи особени движения, които отбелязва нашият държавен бюджетъ отъ 1919 г., се дължатъ сѣщо тѣй на нередовностите, които сѣ произвели вследствие на събитията презъ войната. Съ това се обясняватъ и онѣзи цифри — тѣ отчасти сѣ ви известни, бихъ могълъ и да ги повтора — които засѣгатъ приключването на нашите бюджети въ последно време, приключване, което ни дава възможностъ да направимъ заключението, че по приключените вече бюджетни упражнения ние можемъ да установимъ, че дефицитите, особено дефицитите презъ 1924/1925 и презъ 1925/1926 финансови години, не се дължатъ на разходи, които сѣ извършени въ течение на тѣзи годишни упражнения, а се дължатъ на разходи, които сѣ били извършени сѣ течението на войната, но сѣ били оформявани впоследствие.

Азъ и по-рано цитирахъ такива цифри, които не бѣха въприемани по единъ начинъ съвършено еднакъвъ отъ Народното събрание. Нека ми бѣде позволено да ги процитирамъ и сега, за да се уясни единъ пътъ завинаги въпросътъ, който е билъ слаганъ тукъ, но който не е билъ правилно осветляванъ.

Азъ вземамъ годините следъ войната, където се забелязва вече тенденцията на нормализирането на бюджета.

Презъ 1920/1921 финансова година имаме постипили приходи по редовния бюджетъ 2.005.527.000 л.; по извънредния бюджетъ нѣма постипления; по свръхсметни кредити — 3.001.200 л.; всичко приходи — 2.008.528.224 л. Изплатени разходи — 1.853.174.202 л.; излишъкъ по редовния бюджетъ — 404.872.106 л.; излишъкъ въ действителностъ по редовния бюджетъ — 155.324.021 л. Недостигътъ е 249.000.000 л., кажете го въ обща цифра 250.000.000 л. Той се дължи на изплатени разходи по свръхсметни кредити отъ 232.365.000 л. Останали ангажменти отъ бюджета за 1919/1920 г., изплатени презъ 1920/1921 г., имаше 172.979.438 л. Следователно, като реаленъ недостигъ за тази година имаме всичко 17.625.416 л.

Въ 1921/1922 финансова година нарастването върви по следния начинъ: по редовния бюджетъ постипили приходи — 2.845.505.866 л.; по извънредния бюджетъ — 155.353.649 л.; по свръхсметни кредити — 1.755.700 л.; всичко 3.259.216.000 л. Разходи по редовния бюджетъ — 2.693.300.921 л.; по извънредния бюджетъ — 433.998.660 л.; по свръхсметни кредити — 386.537.334 л. Следователно, по редовния бюджетъ имаме излишъкъ 149.204.945 л., а въ действителностъ имаме дефицитъ 514.241.699 л. Останали ангажменти отъ бюджета за 1920/1921 г., изплатени презъ 1921/1922 г. — 344.263.043 л. Следователно, има единъ недостигъ отъ 858.504.742 л.

По редовния бюджетъ за 1922/1923 г. имаме приходъ 4.423.409.526 л. срещу разходъ 4.056.636.067 л., излишъкъ по редовния бюджетъ 366.773.000 л. Обаче, имаме разходи въ повече по извънредния бюджетъ — 125.000.000 л., по свръхсметни кредити 336.000.000 л., или имаме единъ преизходъ, единъ дефицитъ отъ 62.983.000 л.

По редовния бюджетъ за 1923/1924 г. имаме приходъ 5.365.521.000 л., разходъ 5.481.440.000 л., излишъкъ по ре-

довния бюджетъ 405.000.000 л., реаленъ дефицитъ 115.918.842 л.

По редовния бюджетъ за 1924/1925 г. имаме приходъ 6.858.031.505 л., а по извънредния бюджетъ 405.000.000 л., всичко приходъ 7.274.610.000 л., срещу разходъ по редовния бюджетъ — 5.898.000.000 л., разходъ по свръхсметния кредитъ — 1.966.000.000 л. и по извънредния бюджетъ — 521.463.000 л., следователно, явява се единъ излишъкъ по редовния бюджетъ отъ 959.000.000 л. и единъ дефицитъ сметководенъ, както бихъ казалъ азъ, отъ 1.112.198.813 л. Сумата отъ 1.966.000.000 л. по свръхсметния кредитъ за 1924/1925 г. произхожда отъ оформенитъ разходи по войнитъ. Действителенъ дефицитъ, обаче, е само 257.000.000 л.

По редовния бюджетъ за 1925/1926 г. имаме приходъ 6.408.323.262 л., срещу разходъ: по редовния бюджетъ 6.284.656.398 л., по извънредния бюджетъ — 580.502.002 л., по свръхсметния кредитъ — 291.732.446 л., всичко 7.156.890.846 л., следователно, дефицитътъ е 748.567.583 л.

По редовния бюджетъ за 1926/1927 г. има единъ дефицитъ отъ 192.296.185 л., следъ като е платенъ дефицитътъ 748.000.000 л. кръгло отъ предната година.

По редовния бюджетъ за 1927/1928 г. приходътъ е 6.687.000.000 л., а по свръхсметния кредитъ — 252.871.000 л., всичко — 6.940.103.454 л. срещу разходъ по редовния и извънредния бюджетъ и свръхсметенъ кредитъ — 6.716.586.000 л. Следователно, имаме единъ излишъкъ отъ 223.517.157 л. Отъ този излишъкъ по бюджета за 1927/1928 г. сж авансирани по текуща сметка на Дирекцията на държавнитъ дългове 163.166.000 л., така че, действителниятъ, реалниятъ излишъкъ, не сметководенъ, а съкровищенъ, е 60.350.867.62 л.

Както виждате по бюджетитъ, които ви прочетохъ, следъ едни грамадни дефицити дохождаме презъ 1927/1928 г. не само до сметководенъ излишъкъ, но и до единъ реаленъ, съкровищенъ излишъкъ отъ 60.000.000 л. Отъ това може вече да се направи заключението, че отъ 4 години насамъ нормализирането на бюджета, ликвидацията на тежкитъ последици отъ войнитъ сж вървѣли въ единъ темпъ, който е далъ, мога да кажа, блѣскави резултати: ние дохождаме до уравновесяване на бюджета, и не само до уравновесяване, но и до реални излишъци. Сжщото се отбелязва и по отношение на текущата финансова година, която изтича на 31 мартъ 1929 г.

Споредъ последнитъ цифри, които азъ мога да ви съобща, положението е следното. Отъ 1 априлъ 1928 г. до 31 януарий 1929 г. — за месецъ февруарий не мога да ви съобща окончателнитъ цифри, макаръ че тѣ не измѣнятъ този резултатъ, но азъ ще ви съобща бюлетина за положението на държавното съкровище на 26 февруарий, за да видите какво е положението на съкровището до днешния день — имаме приходъ 5.910.135.998 л.; разходъ, по окончателно отчитане и срещу разписки, 5.163.535.345 л., разлика въ повече 746.600.653 л. Отъ тая сума 746.600.653 л. трѣбва да се приспадатъ разходите, извършени за сметка на извънредния бюджетъ за 1927/1928 финансова година — 30.226.409 л., разходитъ, извършени по свръхсметния кредитъ — 145.581.505 л., разходитъ за изплащането на ангажменти по минали бюджетни години — 449.556.096 л., всичко — 625.364.100 л. Като извадимъ тая сума, получаваме единъ реаленъ излишъкъ до 31 януарий 1929 г. отъ 121.236.553 л., сума, която съответствува напълно на положението на държавното съкровище на 31 януарий 1929 г., съгласно баланса на Българската народна банка, и частъ отъ която е ангажирана за изплащане на издадени, но непредставени още платежни заповѣди къмъ тая дата. До 26 февруарий 1929 г. имаме приходи 375.401.609 л., разходи 375.900.000 л. Значи, на 26 февруарий 1929 г. имаме едно салдо отъ 145.131.000 л. Следователно, положението за този месецъ може да се счита като едно благоприятно положение, защото трѣбва да бждатъ прибавени сумитъ, които сж постѣпили на 25 февруарий и които на 26 февруарий още не сж могли да влѣзатъ въ сметководнитъ книги на съкровището и на Българската народна банка. Споредъ системата, която азъ съмъ въвелъ, отъ бюлетина на държавното съкровище азъ ежедневно зная какви сж ежедневнитъ приходи, какви сж ежедневнитъ разходи, какво остава въ съкровището, зная неговото салдо, зная делегиранитъ кредити, зная сумата на неизплатенитъ чекове на частни лица и на държавни учреждения, сумитъ за оформяване и, следователно, въ резултатъ зная положението на държавното съкровище презъ текущия месецъ.

Мисля, г-да, че тоя резултатъ не може да бжде освенъ крайно насърчителенъ. Ние имаме сега положение ажуръ,

каквото положение даже въ нѣкои крупни търговски предприятия не би могло да има. Разбира се, разликата между държавното и търговското сметководство е голѣма. Имамъ известни суми, които не сж изплатени днесъ, които ще се изплатятъ утре, които ще се отразятъ на другия день, обаче нѣмаме неизплатени платежни заповѣди. Всички платежни заповѣди не само се оформяватъ своевременно, но се и изплащатъ своевременно. Както имамъ случай да ви обясня при разглеждане законопроекта за извънредния свръхсметенъ кредитъ, ние вземаме всички мѣрки, щото добититъ икономии по текущия бюджетъ да употребимъ за изплащането на всички задължения, които има държавата, и които въ течение на текущото бюджетно упражнение и на идущето ще бждатъ окончателно изплатени.

Сега, г. г. народни представители, нека ми бжде позволено да се спра върху нѣколко други факти.

Годината 1928 е една бележита година въ нашето финансово и държавно управление. Презъ тая година се сключи стабилизационниятъ заемъ, който, при сравнително тежкитъ условия на пазарището, биде сключенъ при най-благоприятни условия, и ни дава възможностъ въ днешния день да бждемъ по-спокойни за стабилността на нашата монета. Ние имаме вече не само фактическа, но и легална стабилизация на нашата монета. Тази легална стабилизация ще се довърши въ момента, когато Народното събрание, разбира се, по предложение на отговорното правителство, намѣри за умѣстно да вдигне монопола на търговия съ чуждитъ платежни срѣдства, датата за което вдигане настѣпва презъ м. юлий, но която дата още не е фиксирана, защото азъ считамъ, преходътъ отъ положението на монопола къмъ свободната търговия съ чуждитъ платежни срѣдства може да изисква временни мѣроприятия, съ които сега се занимава Финансовото министерство и Българската народна банка.

Предстои сжщо така отсичането на нови металически монети. Този въпросъ днесъ е на проучване както по отношение на тѣхното количество, така и по отношение на тѣхния размѣръ. Както знаете, споредъ закона за стабилизацията трѣбва да замѣнимъ банкнотитъ отъ 5 и 10 л. съ никелови монети, а банкнотитъ отъ 20, 50 и 100 л. — съ сребърни монети съ единъ определенъ славъ. Срѣщатъ се технически трудности, изисква се много основно проучване, за да създадемъ монета, която да не прилича на оная, за която ставаше дума и която днесъ трѣбва да употребимъ за торъ. Българската държава ще бжде снабдена съ монети, които ще ѝ правятъ честъ и ще задоволятъ обращението за по-дълго време.

Друго едно събитие презъ 1928 г., което трѣбва вече да се подчертае, това е голѣмото нещастие, което постигна нашето отечество презъ пролѣтътъ — земетресението въ Южна България, което съсипа редъ цвѣтущи градове и села и изиска отъ държавата особена голѣма грижа.

Загубитъ, които понесе държавата и населението, се изчисляватъ на твърде крупни цифри. Сумата, която съкровището, което азъ представлявамъ, трѣбва да внесе въ фонда за възстановяване на пострадалитъ отъ земетресението области, възлиза на 1.110.000.000 л. Внесени сж досега само 254.200.000 л. Сумата, която е необходима като помощъ на населението, е изчислена на 110.650.000 л.; сумата, която е необходима за възстановяването на срутенитъ държавни сгради и на сградитъ на други обществени учреждения, възлиза на 1.000.000.000 л. Следователно, съкровището би трѣбвало да намѣри въ течение на идущата и последующата година една сума отъ 1.110.650.000 л.

Азъ бихъ могълъ да ви съобща и загубитъ, изчислени следъ едно много внимателно проучване, които населението е претърпѣло, които загуби се отразяватъ несъмнено върху постѣпленията на държавното съкровище, вследствие на което държавата не може да се сдобие съ надлежнитъ срѣдства, за да възстанови пострадалитъ отъ земетресението области. Тѣзи срѣдства българската държава потърси да ги намѣри по единъ извънреденъ начинъ — отъ една страна, чрезъ увеличението на известни прѣки данѣци, а отъ друга страна, чрезъ получаване на свободната сума съ отлагане на репарационнитъ вноски, каквото получихме за миналата година. При тѣзи данни, които азъ ви съобщавамъ, вие имате сжщо тѣй и впечатлението за необходимостта на исканото отлагане и на предстоящитъ плащания, за наложителността Междусъюзническата комисия да вникне въ тази необходимостъ и, въз основа на договоритъ за миръ, отново да прецени положението на нашето съкровище, на нашата страна и да се

занимае съ въпроса за отлагането на една и две рати, защото, безъ това отлагане, ние не ще можемъ да имаме разполагаеми срѣдства за покриването на тѣзи свършено извънредни и изключителни разходи.

Сега, г-да, ако преминемъ направо къмъ бюджета за 1928/1929 г., ще се увѣрите, че той представлява предъ насъ едни цифри, които ние бихме могли да наречемъ доста окуражителни. Въ сѣщия този бюлетинъ № 7 — ние печатимъ всѣки три месеца пълни сведения за постъпленията, за разходите, които сѣ извършени, и, следователно, всѣки, който се интересува отъ положението на държавното съкровище и на финансите на страната, винаги може правилно да бѣде освѣтленъ — по сравнение съ 1927/1928 г. имаме постъпления отъ 1 априлъ 1928 г. до 1 януарий 1929 г. отъ прѣки данѣци — 130.143.797 л. въ повече; отъ косвени данѣци — 188.413.859 л. въ повече; отъ такси и берии — 82.949.124 л. въ повече; отъ глоби и конфискации — 14.713.600 л. въ повече; имаме приходи отъ желѣзници и пристанища въ повече 95.171.295 л.; отъ пощи, телеграфи и телефони 14.969.760 л. въ повече. По-малко приходи имаме отъ държавни имоти, капитали и пр. — съ 26.832.374 л.; по-малко постъпления въ приходи имаме за заплати на учители съ 62.323.894 л. Разни приходи имаме въ повече 19.966.971 л.; приходи отъ сключени бюджети имаме по-малко 38.897.334 л. Всичко въ повече имаме 418.274.804 л. Както виждате, постъпленията нарастватъ.

Това нарастване на приходите може да го посрещнемъ по единъ начинъ, който ще трѣбва да бѣде оцененъ малко по-сетне съ огледъ на икономическото положение на нашата страна.

Сѣщевременно ще трѣбва да ви посоча, че и разходите, съ огледъ на постъпилите въ повече приходи, сѣщо тѣ сѣ нарастнали. Нарастнали сѣ по следния начинъ. По сравнение съ 1927/1928 г. — разбира се, въ размѣритъ на предвидените разходи — имаме изразходвано въ повече 212.128.756 л. Действителенъ разходъ за 10 месеца срещу действителния приходъ: срещу постъпилите приходи 5.910.135.998 л. — и тѣ сѣ за 10 месеца — имаме разходи, които ще бѣдатъ 5.163.535.345 л., къмъ които се отнася и текущата смѣтка на Дирекцията на държавните дългове. Действителенъ разходъ за тѣзи 10 месеца 4.659.099.873 л. — както ви казахъ, единъ разходъ въ повече отъ 212.128.756 л. Но когато ние направимъ обикновеното пресмѣтане, ще дойдемъ до онзи реаленъ излишѣкъ, който азъ ви посочихъ въ началото, защото при по-големъ разходи, ние имаме по-големи приходи. Следователно, за 1928/1929 г. съкровището трѣбва да бѣде извънредно доволно.

Азъ пакъ бихъ казалъ, макаръ тѣзи цифри да сѣ много насърдителни, да не влизаме съ едно крайно оптимистично настроение въ обсъждането на представения за 1929/1930 г. бюджетъ. Този бюджетъ, по отношение на неговата техника, има следните характеристични черти.

Преди всичко, той е ограниченъ по разходъ. Това не бива да се забравя, макаръ че въ всичките сѣждения, които се правятъ и въ публични речи, и въ ежедневния печатъ, върху това обстоятелство не се обръща никакво внимание. Нашиятъ бюджетъ за 1929/1930 г., както и за миналата 1928/1929 г., по споразумение съ финансовия комитетъ при Обществото на народите, има единъ таванъ: той не може да бѣде повече отъ 7 милиарда лева, включвайки вътрѣ и разходите по Дирекцията на желѣзниците и пристанищата. Финансовиятъ министъръ на България не може да увеличи разхода на държавата въ предстоящия бюджетъ повече отъ тая цифра. Той ще трѣбва да се мъчи като грѣшенъ дяволъ за нѣкои насѣжни нужди отъ тукъ и отъ тамъ да добие нѣкакви малки срѣдства, но той не е въ състояние да надмине този таванъ. Нѣкои биха казали, че въ него не влизатъ сумите по фондовете. И вие ще видите въ пресмѣтанията, които се намиратъ предъ васъ по текста въ закона за предстоящия бюджетъ, че има значителни и то крупни цифри по известни министерства, които изхождатъ отъ затворените фондове. Така въ закона за бюджета за 1929/1930 г. вие намирате по Министерството на вътрешните работи, администрация и полиция, 6.300.000 л. повече за съответните фондове; по Главната дирекция на народното здраве 2.000.000 л., по Министерството на правосъдието 103.595.000 л.; по Министерството на войната 88.595.000; по Министерството на земледелието и държавните имоти 277.879.700 л. Това сѣ цифри, които общо правятъ 478.369.700 л., които сѣ за смѣтка на старите фондове и на приходите, които али-

ментиратъ тѣзи фондове. Разбирането е било, фондовете да влизатъ въ редовния бюджетъ въ ония имъ размѣри, които сѣ били констатирани въ 1928/29 г. По тѣзи фондове ние сѣщо тѣ не сме сега въ състояние да манипулираме по начинъ такъвъ, щото да създаваме извънредните приходи и да увеличаваме извънредните разходи, додето — азъ ще се върна къмъ този въпросъ — не добиемъ възможность да манипулираме по другъ начинъ или по друга система. Това е обяснението на обстоятелството, че внасямъ тѣзи цифри въ миналогодишните имъ размѣри.

На второ мѣсто, друга характеристика на предстоящия бюджетъ е следната. Като изваждаме миналогодишните предвидени разходи за Дирекцията на желѣзниците, разходътъ ще бѣде въ размѣръ отъ 6.274.804.000 л. Като извадимъ отъ друга страна приходите, които сѣ били предвидени отъ постъпленията на желѣзниците миналата година, ще трѣбва естествено да покримъ останалите разходи съ съответната частъ на приходите, установени по нашите финансови закони и които, споредъ постъпленията за миналата и за предидущата години — движението е системно, и азъ ще се спра върху този въпросъ по-конкретно — ни даватъ основание да покримъ тѣзи разходи съ редовните приходи. Ние покриваме, следователно, предвидените разходи съ приходи, които можемъ да предвидимъ, като изваждаме тѣзи крупни пера, които впоследствие сѣщо така ще бѣдатъ предметъ на разглеждане отъ Народното събрание.

При туй положение, въ което законътъ за бюджета е представенъ, вие имате пълна ясность върху положението на съкровището. Вие имате всичките приходи и разходи. Даже като прибавите гласуваните свръхсмѣтни кредити, които се покриватъ отъ икономията по бюджета, но които, споредъ въведената сега въ управлението на финансите система на месечни бюджети, никога не могатъ да бѣдатъ използвани въ смисълъ, да се правятъ разходи за смѣтка на неосъществени икономии — разходите се правятъ за смѣтка на икономии, осъществени въ месечното упражнение на бюджета — казвамъ, като прибавите и тѣзи суми, ще имате едно ясно положение на държавното съкровище, каквото азъ преди малко ви очертахъ за 1928/1929 г. Така ние дохождаме вече къмъ другъ единъ резултатъ — къмъ пълната унификация, къмъ пълното обединение на държавния бюджетъ и къмъ пълната ясность въ приходите и разходите. Смѣтамъ, че съ това ние постигаме единъ добъръ резултатъ и едно отъ изискванията на добрата финансова практика. Наистина, има известни фондове, които оставатъ извънъ бюджета, но тѣ сѣ незначителни, тѣ засѣгатъ по-скоро известни приходи, които не тежатъ върху данѣкоплатците. Има само единъ отъ тѣзи фондове — фондътъ за эпизоотии — въ който влизатъ известни такси, събирани отъ ветеринарните лѣкари, който тежи, а другите сѣ въ повечето случаи благотворителни фондове, които и безъ това нѣма защо да фигуриратъ въ държавния бюджетъ.

На четвърто мѣсто, г. г. народни представители, бюджетътъ на желѣзниците и пристанищата ще бѣде единъ отдѣленъ бюджетъ. По тая случай азъ веднага желая да отбележа, че съ отдѣлянето въ бюджетно отношение на желѣзниците ние не отиваме къмъ така наречената автономия на българските държавни желѣзници. И занаяпредъ българските държавни желѣзници не ще бѣдатъ едно частно търговско предприятие; тѣ ще иматъ единъ държавенъ бюджетъ — budget additionnel, добавъченъ бюджетъ — но ще се движатъ въ него по известни правила, които ще дадатъ възможность, отъ една страна да се води търговско счетоводство, отъ друга страна да се манипулира съ суми, които сѣ необходими за управлението на държавните желѣзници, за да не оставатъ тѣ въ случай на нужда безъ кредити. Така, въ края на краищата, ще имаме едно управление, по-ясно, по-отговорно, по-системно, повече приближаващо се къмъ добрите правила на търговското рѣководене на работите.

Ц. Табаковъ (зан): Тантиеми ще има ли, въ държавните желѣзници?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Нѣма да има. Нѣма да има управителенъ съветъ.

Ц. Табаковъ (зан): Дано не е както въ мината „Перник“.

Министъръ В. Молдовъ: Мога да Ви увѣря, г. Табаковъ, че въ българските държавни желѣзници нѣма да има упра-

вителен съветъ. — Освенъ туй трѣбва да прибавя, че скоро, следъ 2, или 3, или 4 дена Парламентътъ ще има да разглежда този проектъ, защото ще трѣбва предварително да бѣде обсъденъ и приетъ отъ Народното събрание и тогава да бѣде вече внесенъ бюджетътъ на държавните желѣзници по новитѣ правила, които ще бждатъ изработени въ този проектъ.

Г. г. народни представители! Заедно съ туй, азъ съмъ длъженъ да отбележа, че засѣгамъ единъ въпросъ отъ много важно държавно значение. Ние направихме въ тая областъ една стѣпка, която е насърчителна. Ние отделихме управлението на мината „Перникъ“ отъ държавния бюджетъ по едни правила по-други, отколкото тия за държавните желѣзници сега, обаче резултатитѣ въ управлението на мината „Перникъ“ сѣ, мога да кажа, твърде насърчителни, независимо отъ различията въ мненията.

Ц. Табаковъ (зан): Вѣрно, вѣрно!

И. Януловъ (с. д): Не сѣ насърчителни.

К. Николовъ (д. сг): Просто не познавате работитѣ. Давате си свидетелство за невежество.

Министъръ В. Молловъ: Въ управлението на мината „Перникъ“ персоналетъ е съкратенъ значително, рандемантъ е увеличенъ значително. Управлението на мината можа съ срѣдствата, съ които разполага, да предприеме построяването на една електрическа централа, която ще дава евтино електричество, можа сѣщо да предприеме построяването на една инсталация за брикетажъ, която ще бѣде отъ голѣмо значение за използването на тая мина — нѣщо, което иначе, може би, не би станало. Възможно е да има въ това управление известни нѣща за критикуване, но въпросътъ трѣбва да бѣде проученъ. Естествено е, че опитътъ на мината „Перникъ“ ще послужи и по-нататѣкъ на държавата, да може да уреди други държавни стопанства по начинъ такъвъ, че да отбѣгваме, колкото е възможно повече, така да се каже, тѣхното етатизиране, тѣхното преплъване съ чиновнически персоналъ, а да ги приближаваме къмъ добритѣ методи на днешното, на модерното рационално управление на стопанствата.

Сега вече въ държавните желѣзници, използвайки този опитъ, се постѣпва по другъ начинъ. Вие ще се убедите въ това следъ много скоро време — следъ 2 или 3 дена. Ние имаме и други стопанства, които се намиратъ въ тежко положение, въ които отдавна се е мислило за нѣщо подобно. Напр., азъ ще спомена само Държавната печатница, която действително, подъ тежестта на държавното управление, нѣма въ сѣщностъ единъ редовенъ търговски балансъ; ставатъ порѣчки, които не се плащатъ, сумитѣ за нѣкои порѣчки се опрощаватъ съ закона за бюджета, както бѣше въ миналото; има частни порѣчки повече, а държавни по-малко и т. н. Но това, което азъ казвамъ, е само въпросъ на проучване на новитѣ начини, които може би — може би, азъ не искамъ да кажа нѣщо положително — биха се наложили и въ други области на държавното управление. Примѣрно, нека помена и мината „Марица“, която сѣщо тѣй може да даде голѣми богатства на нашата страна, било чрезъ брикетане, било чрезъ електричество и т. н. Дали това ще трѣбва да стане по начина, по който това е направено за мината „Перникъ“, или по другъ начинъ, това е вече въпросъ на бѣлше проучване. Но когато разискваме строежа на нашия бюджетъ и изключването отъ него на желѣзницитѣ, азъ съмъ длъженъ да спра вашето внимание и върху този извънредно важенъ за нашето държавно управление въпросъ.

Заедно съ него, г-да, азъ слагамъ и другия въпросъ, който съмъ повдигалъ, но който азъ се надявамъ да имамъ възможностъ въ течението на тая година да разреши по единъ задоволителенъ начинъ. Това е въпросътъ за държавния контролъ.

Народното събрание презъ 1925 г. направи една реформа като създаде закона за Върховната и окръжните смѣтни палати и намали предварителния контролъ, който се вършеше отъ контролнитѣ органи на Финансовото министерство. Създадохъ се така нареченитѣ второстепенни разпоредители. Азъ не мога да кажа, че окръжните смѣтни палати не сѣ дали добри резултати, що се отнася до разчитане окончателно смѣткитѣ на общини и на държавна. Ще бѣде погрѣшно отъ моя страна да твърдя противното. Но колкото се отнася до предварителния контролъ, азъ смѣ-

тамъ, че има още много нѣща, които ще трѣбва да бждатъ направени. Ние ще трѣбва да въведемъ въ нашата държавна единъ контролъ, който да бѣде експедитивенъ, който винаги да следи за единъ неприкоснатъ строгъ редъ въ държавните финанси и който да отговаря на нуждитѣ.

Нашиятъ законъ за бюджета, отчетността и предприятията въ много отношения вече е далъ пълни доказателства за своята негодностъ. Азъ ще ви помена само единъ примѣръ: доставкитѣ и търговетѣ се вършатъ при условия, предвидени въ закона, като — не знамъ какъ — не се спазватъ известни срокове, когато се произвеждатъ търгове, при едно предварително убеждение, че нѣма конкуренти, а има само подставени лица; защото цѣлото производство се намира въ ръцетѣ на единъ картелъ, на единъ трѣстъ — или нѣщо подобно — който само разпредѣля доставкитѣ и, следователно, излишно е да се правятъ търгове. Търговетѣ се правятъ на различни мѣста, не могатъ да бждатъ контролирани ефикасно и се създава едно положение, което не може да бѣде оставено да продължава.

Ще трѣбва да се намѣрятъ нови начини на управление, нови начини за контрола. И задачата е, както ви казахъ, тази: контролтътъ да бѣде експедитивенъ, да има единъ непрекъснатъ строгъ редъ чрезъ предварителенъ контролъ, за да можемъ най-сетне да дойдемъ до това, което е постигнато въ всички други държави — може би съ много голѣми срѣдства. Надявамъ се, че у насъ нѣма да се изискватъ такива. У насъ това се постига чрезъ Българската народна банка. Чрезъ нея ние можемъ да упражняваме винаги, ежедневно необходимия контролъ, т. е. да знаемъ за какви цѣли се употребяватъ отпуснатитѣ по бюджета срѣдства.

Единъ пети по редъ пунктъ, върху който азъ съмъ длъженъ да обърна вашето внимание, това е поста̀новлението на чл. 23 отъ законопроекта за бюджета. Тоя членъ гласи така: (Чете) „Министерскиятъ съветъ, по докладъ на министра на финанситѣ, одобрява месечнитѣ бюджети на всички министерства и дирекции, изработени отъ Министерството на финанситѣ, като се иматъ предъ видъ разрешенитѣ имъ кредити, сезонътъ, предполагаемитѣ постѣпления презъ месеца и необходимитѣ икономии, които да служатъ за задоволяване сѣщественитѣ нужди на министерствата, за които не сѣ стигнали кредититѣ, както и за изплащане дълговетѣ на държавата за минали години“. — Ако, казвамъ азъ, по този начинъ не се добиятъ потребнитѣ намаления, министърътъ на финанситѣ може да възстанови сѣществуващата комисиия. Но азъ смѣтамъ, че това нѣма да дойде. Г. г. народни представители! Не е въпросътъ за месечнитѣ бюджети — той е вече уреденъ, ние сме вече съгласни по него. Въпросътъ е за друго — че азъ чрезъ този чл. 23 давамъ възможностъ за употребяване на добититѣ чрезъ месечнитѣ бюджети икономии за покриване нуждитѣ на предстоящия бюджетъ.

Вие ще забележите — азъ затуй и обръщамъ вашето внимание на този пунктъ — че въ бюджетитѣ на известни министерства има намалени параграфи за веществени разходи. Естествено, икономии, които ще се добиятъ, азъ ще ги употребя за покриване на нѣкои веществени разходи. Мисля, че по този начинъ азъ предварително създавамъ условия за правилното употребяване на икономии.

Въ всички държави, които иматъ бюджетъ съ излишѣци, голѣмиятъ въпросъ е какъ да бждатъ употребени тия излишѣци, ако нѣма да послужатъ за покриване стари задължения. И обикновено, щомъ видятъ излишѣци, финансовитѣ управления или въобще администрациитѣ сѣ наклонни да поискатъ разходване на тѣзи излишѣци за нужди, които не се преценяватъ достатъчно строго и, следователно, често пѣти тия излишѣци се употребяватъ за разходи, които биха могли да бждатъ отложени. Има опасностъ — казва единъ отъ известнитѣ французки финансиста — отъ такива излишѣци въ бюджета, колкото тѣ и да сѣ желателни въобще за съкровището. Азъ отъ тая опасностъ отбѣгвамъ, като давамъ икономии, реализирани по бюджета, за нужди, които сѣ преценени отъ самото Народно събрание и които ще се установяватъ въ течение на годишното упражнене на бюджета.

Съ казаното до тукъ азъ завършвамъ това, което бихъ могълъ да кажа като характеристично въ техническо отношение на предстоящия бюджетъ за 1929/1930 г. Иначе, тоя бюджетъ, по неговата форма, по неговия външенъ видъ не се отличава отъ досегашнитѣ бюджети на държавата. Вѣрно е, г-да, че азъ бихъ желалъ да направя нѣкои промѣни, и се опитвахъ да ги направя. Не знамъ дали тѣ биха

били възприети напълно от Народното събрание и да ги биха били съобразни с желанието на Народното събрание да бъде осветлено и то най-малкият въпроси относно упражняването на бюджета от страна на нашата администрация.

Така, в други страни, известни лични разходи се посочват като общи пера; таблиците за заплатите на чиновниците обикновено липсват. Известни други разходи се показват пакъ като общи пера за една определена цел, безъ да бъдат разчленявани. Отъ освобождението на самия нашият бюджет има една установена форма. Азъ съмъ следвалъ тази форма. Бихъ желалъ само едно: да имамъ по-конкретно посочване на приходите по отделните пера. И вярвамъ, че това може да бъде постигнато, макаръ че постъпленията не се разчленяватъ така въ Българската народна банка. Изисква се извършването на известни малки реформи, за да дойдемъ до едни по-точни и по-конкретни цифри. Тъй че, за формата или вида на представения ви бюджетъ азъ няма какво повече да говоря — той е познатият, установеният, стандартизираният типъ на българския държавен бюджет.

Азъ ще ви моля да обърнете внимание въ представения ви бюджетъ за 1929/1930 г. преди всичко върху приходните пера, за да се уверите, че тяхното нарастване е вървело нормално и че предвижданията за предстоящата финансова година сж предвиждания, които отговарят на общото правило, установено въ финансовата наука; приходите да се предвиждатъ съ огледъ на постъпленията отъ предшествуващата финансова година и съ огледъ, разбира се, на известни промени, които упражнението на бюджета въ предшествуващата година ни дава поводъ да допуснемъ, че ще станатъ.

И затуй вие виждате, че за 1928/1929 г. сж били предвидени да постъпятъ отъ прѣлки данъци 918.000.000 л., а сега се предвиждатъ да постъпятъ 920.000.000 л. — едно увеличение отъ 2.000.000 л., което се оправдава отъ нормалното нарастване и отъ мѣрките, които сж взети въ съгласие съ Народното събрание за събиране поземелния данъкъ и данъкъ сгради. Данъкътъ върху сградите сега се предвижда въ по-малък размѣръ, защото половината отъ него постъпва като приходъ на общините. Но като го предвиждамъ въ този скроменъ размѣръ отъ 30 милиона лева, мисля, че ще бъде опроверганъ отъ фактите въ обратна посока, защото колкото и да се правятъ скромно и предпазливо оценките на сградите, несъмнено е, че при новия законъ за данъка върху сградите ще има едно нарастване, едно увеличение на постъпленията отъ този данъкъ.

Поземелниятъ данъкъ, който ще се събира въ пълния му размѣръ — 350 милиона лева — ще бъде разхвърлянъ споредъ новите декларации, които сж изисквани и подадени, сега презъ м. мартъ отъ съответните по закона комисиии.

По отношение на другите данъци, които иматъ характеръ на прѣлки данъци, азъ има да кажа само едно — че има едно увеличение на приходите отъ данъка отъ имоти, придобити по безвъзмезденъ начинъ, а приходите отъ другите данъци ги оставямъ приблизително същите.

Приходите отъ данъка върху овцетѣ, така наречениятъ бегликъ, се предвижда въ по-малък размѣръ предъ видъ намалението на дребния добитѣкъ въ нашата страна. Движението на намаление на дребния добитѣкъ се чертае по следния начинъ — ако ви интересуватъ тия цифри, мога да ви ги съобща.

К. Томовъ (з): Тѣ сж интересни.

Министъръ В. Молловъ: Броятъ на овцетѣ и козитѣ е билъ най-голямъ презъ 1924/1925 г. — 10.510.069. Действителното постъпление отъ данъка тогава е било 53.994.708 л. При по-правилно събиране на данъка приходите сж се увеличавали, обаче добитѣкъ е намалявалъ. Презъ 1927/28 г., имаме само 9.920.188, а презъ 1928/29 г. — 9.652.660 глави дребенъ добитѣкъ. Приходътъ по бюджета за 1928/1929 г. до 31 декемврий 1928 г. е билъ 68.794.239 л., а азъ предвиждамъ сега въ бюджета 70 милиона лева, което е въ кръга на нормалните предвиждания.

Азъ бихъ могълъ да ви съобща и други данни по другите данъци. Напр., числото на данъкоплатците, които плащатъ поземеленъ данъкъ за 1928/29 г. е 1.161.630, а постъплението отъ данъка е 320.784.198 л. Броятъ на данъкоплатците презъ 1924/25 г. е билъ 1.156.000, а презъ 1925/26 г. — 1.159.000, презъ 1926/1927 г. — 1.162.000. Както виждате, тия цифри сж определени. Приходътъ отъ данъка за освобождение отъ редовна трудова повинностъ е показвалъ една тенденция на увеличение и затова се предвиждатъ въ повече

съ 15 милиона лева. Военниятъ данъкъ, който се предвижда обикновено въ по-крупна цифра, е давалъ сравнително малки резултати; обаче до 31 декемврий 1928 г. сж постъпили 18.200.015 л. Това ни дава основание да предвидимъ пакъ цифрата 40 милиона лева съ огледъ на едно възможно изменение, както въ начините на събиране, така и въ размѣрите на този данъкъ. По всяка вѣроятностъ Народното събрание ще бъде сезирано въ най-непродължително време съ единъ законъ.

Различни колебания отбелязва събирането на данъка върху приходите на лицата и дружествата. Както знаете, той сега се различава отъ данъка върху занятията и допълнителния данъкъ върху общия доходъ. Трѣбва да ви кажа, че цифрите въ това отношение сжко тѣ сж интересни, за да видите какъ е действувало управлението на Демократическия съговоръ.

Данъкътъ върху общия доходъ, както знаете, се въведе презъ 1920/1921 г. Броятъ на данъкоплатците тогава е билъ 558.123, а постъпленията отъ данъка — 104.567.000 л.; презъ 1921/1922 г. броятъ на данъкоплатците е 600.281, а постъпленията — 144.000.000 л.; презъ 1922/1923 г. броятъ на данъкоплатците е 626.000, а постъпленията — 299.000.000 л.; презъ 1923/1924 г. броятъ на данъкоплатците е 659.000, а постъпленията — 392.000.000 л.; презъ 1924/1925 г. броятъ на данъкоплатците е 244.031; презъ 1925/1926 г. общо за сѣла и градове броятъ на лицата, които плащатъ допълнителенъ данъкъ върху дохода, е билъ 7.024; презъ 1926/1927 г. — 5.632; презъ 1927/1928 г. — 5.553.

Отъ друга страна имаме увеличение на постъпленията отъ данъка върху занятията. Числото на данъкоплатците, които плащатъ данъкъ занятие презъ 1925/1926 г. е 242.370; презъ 1926/1927 г. — 259.223, а презъ 1927/1928 г. — 265.728. Селското население, което бѣ възмутено отъ подаването на декларации за приходи, които може би сж били минимални, бѣ освободено отъ тази тежестъ. И това — азъ съмъ го изтъквалъ и други път — е единъ отъ активите на Демократическия съговоръ, който измѣни едно законодателство, което се внушаваше отъ известни идеи, може би, но което не отговаряше въ никакъвъ случай на реалните условия въ нашата страна. (Ръкоплѣскания отъ сговористите)

П. Палиевъ (д. ср): (Казва нѣщо)

Министъръ В. Молловъ: Азъ нарочно искахъ да ви съобща тѣзи цифри.

К. Лулчевъ (с. д): Само 5.000 души ли иматъ доходъ надъ 100.000 л.?

Министъръ В. Молловъ: Г. г. народни представители! Азъ бихъ се спрѣлъ сжко така и на данъка върху имоти, придобити по безвъзмезденъ начинъ. Той нараства. И тамъ цифрите сж много интересни. Интересни сж и цифрите за военния данъкъ. Напр., голѣмите данъкоплатци, които плащатъ воененъ данъкъ въ България, биха били само 231 човѣка; всичко друго пада на по-низките категории.

Данъкътъ върху наследствата сжко така има извънредно интересни цифри. Мога да ви кажа цифрите за наследствата въ сѣлата и за наследствата въ градоветѣ.

Ето наследствата въ сѣлата, споредъ размѣрите имъ въ левове: отъ 301 л. до 2.000 л. — 626 наследства; отъ 2.001 л. до 10.000 л. — 1.328; отъ 10.001 л. до 25.000 л. — 1.787; отъ 25.001 л. до 50.000 л. — 2.352; отъ 50.001 л. до 100.000 л. — 2.966; отъ 100.001 л. до 200.000 л. — 2.829; отъ 200.001 л. до 300.000 л. — 1.134; отъ 300.001 л. до 500.000 л. — 690; отъ 500.001 л. до 700.000 л. — 162; отъ 700.001 л. до 1.000.000 л. — 62; отъ 1.000.001 л. до 1.300.000 л. — 16; отъ 1.300.001 л. до 1.600.000 л. — 10; 1.600.001 л. до 2.000.000 л. — 2; отъ 2.000.001 л. до 2.500.000 л. — 1; отъ 2.500.001 л. до 3.000.000 л. — нѣма; отъ 3.000.001 л. до 5.000.000 л. — 3.

Цѣлата маса на наследствата отъ 3.000.001 до 5.000.000 въ сѣлата е 10.034.414 л. Данъкътъ, който е събранъ, е 735.102 л. — както виждате, една много малка сума. Наследствената маса отъ 301 до 2.000 л. въ градоветѣ въ левове е 381.206, 554.812 за наследствена маса отъ 2.001 до 10.000 л.; 12.420.730 за наследствена маса отъ 10.001 до 25.000 л. и т. н. — да не ви чета тѣзи цифри; мога да ви ги дамъ, за да се убедите, че при по-крупните наследства това отговаря на същите цифри, както ви казахъ.

Получили наследство: отъ 1.000.001 до 1.300.000 л. въ сѣлата — 16 души, въ градоветѣ — 9 души; отъ 1.300.001 л. до 1.600.000 л. въ сѣлата — 10 души, въ градоветѣ — 6; отъ 1.600.001 до 2.000.000 въ сѣлата — 2, въ градоветѣ — 5;

отъ 2.000.001 до 2.500.000 въ селата — 1, въ градовете — 4;
отъ 2.500.001 до 3.000.000 въ селата нѣма, въ градовете — 1;
отъ 3.000.001 до 5.000.000 въ селата — 3, въ градовете — 2.

Всичко наследства въ градовете — 3.708, въ селата — 13.968. Масата на наследствата, азъ ви я посочихъ, въ селата е 1.452.500.568 л., въ градовете — 253.940.467 л. Платениятъ данѣкъ за полученитѣ наследства въ градовете е 8.536.124 л., въ селата е 38.295.981 л. Срѣдно данѣкъ на едно наследство въ селата се пада 2.749 л., а въ градовете — 2.302.08 л. Броятъ на наследствата презъ 1926 г. е 17.676, а презъ 1927 г. — 22.763. Размѣрътъ на наследствената маса е билъ презъ 1926 г. — 1.706.441.035 л., а презъ 1927 г. — 2.314.420.692 л. Платениятъ данѣкъ за 1926 г. е билъ 46.832.105 л., следователно, срѣдно на наследство се пада данѣкъ 2.649 л., а презъ 1927 г. платениятъ данѣкъ срещу полученитѣ наследства е 66.078.970 л. Или срѣдно на наследство — 2.902 л.

Отъ това вие виждате, че малкитѣ наследства въ селата и градовете сѣ многобройни, а голѣмитѣ наследства сѣ много малко. Голѣмитѣ наследства, впрочемъ както и малкитѣ, засѣгатъ главно недвижимитѣ имоти. Следователно, голѣмиятъ въпросъ за данѣка върху наследствата е, дали да следваме тѣзи препорѣжки, които сѣ били изработени другде съ желание чрезъ данѣка върху наследствата да се изравниятъ състоянията, следователно, за голѣмитѣ наследства да има едно увеличение прогресивно на данѣка, а за малкитѣ да има единъ много по-малѣкъ данѣкъ? Дали, казвамъ, тази тенденция е дала каквито и да е резултати и дали данѣкътъ върху наследствата не е легналъ главно върху селската маса? И което е интересно, тъкмо народни представители отъ земеделската група на единъ-два пѣти сѣ идвали при менъ да ми говорятъ за това, че данѣкътъ върху наследствата за тѣхъ е много тежѣкъ, защото тамъ наследватъ недвижими имоти хора, които нѣматъ налице пари да изплатятъ данѣка за наследството и се принуждаватъ да продаватъ недвижими имоти, които сѣ тѣхни, само за да могатъ да добиятъ нѣкакви други, които може би да имъ се паднатъ по наследство. Но това е единъ въпросъ, който по-сетне може да се разисква.

Да мина по-нататѣкъ. Азъ бихъ могълъ да ви дамъ и за данѣка сгради много интересни данни, както и за военния данѣкъ, но тѣхъ оставямъ засега. Ще ви ги дамъ, ако стане въпросъ по тѣхъ. Въ всѣки случай, прѣжитѣ данѣци се представяватъ въ единъ съвършено нормаленъ размѣръ, съ предвиджания напълно оправдани.

Косвени данѣци. Отъ косвенитѣ данѣци — внесени стоки и процентовъ сборъ — постѣпленията сѣ насърчителни. Увеличението на 1.160.000.000 л., което азъ предвидѣхъ, се дължи отъ една страна главно на движението на вноса, за който ще говоря по-сетне, и, отъ друга страна, на увеличението на коефициента, което стана сега наскоро, въ течението на 1928/29 г., и което несъмнено се отразява върху приходитѣ на митницитѣ, за които приходи азъ имамъ данни за до края на м. декемврий.

Износнитѣ мита отбелязватъ едно намаление, и азъ предвидѣхъ намаление съ 15—20 милиона лева. Оставатъ още другитѣ сборове отъ магазинажъ и пр., които постепенно спадатъ. Иматъ постоянненъ характеръ постѣпленията отъ акциза върху солта, отъ акциза върху материалитѣ, отъ които се вари ракия, и отъ акциза върху виното, които акцизи ще подлежатъ на известна реформа въ близкото бъдеще.

Имаме едно увеличение на данѣка върху фабрикувания тютюнъ (бандерола) и мурурието, защото едва сега започва да се проявява покачването, което направихме, въ течение на 1927/28 и 1928/29 финансови години, на известни бандероли. Привиква вече населението да употребява известно количество тютюни и се получаватъ по-голѣми приходи.

Отъ продажбата на кибритъ е предвидено да постѣпни 110 милиона лева; отъ продажбата на цигарени книги, бобини и карти за игра — 55 милиона лева. Това съответствува на постѣпленията презъ миналата и предидущата години. Нѣма защо по-нататѣкъ да се спирамъ върху тѣзи въпроси по-подробно.

Азъ съмъ длъженъ да обърна вашето внимание и върху друго, едно обстоятелство. Ще видите, че съотношението на прѣжитѣ данѣци къмъ косвенитѣ остава приблизително въ сѣщитѣ размѣри, въ които е било презъ миналата година: срещу 920 милиона прѣжи данѣци имаме 2.793.000.000 косвени данѣци. Следъ малко ще ви прочета известни цифри, които ще ви дадатъ едно пълно освѣтление за процентитѣ

на прѣжитѣ данѣци спрямо косвенитѣ, за да може да извадите известни заключения.

Въ приходитѣ отъ такси и бери не се очертава нищо характеристично. Тѣ се предвиждатъ въ нормални размѣри. Постѣпленията отъ тѣхъ сѣ въ размѣръ 687 милиона лева и сѣ напълно оправдани. Има едно само предвиждане за увеличение на постѣпленията отъ гербовия сборъ съ 30 милиона лева.

За приходитѣ отъ желѣзницитѣ и пристанищата сега нѣма да говоря. Азъ предвиждамъ само една сума отъ 120 милиона лева, която, съгласно закона за управлението и уредбата на българскитѣ държавни желѣзници, е погашение, лихви и анюитети на онова, което държавата е дала за постройката на българскитѣ държавни желѣзници, които се изчисляватъ на 3.990.000.000 л., сир., 150 милиона лева златни, и — евентуално една частица отъ печалбата, която би могла да се получи.

Приходитѣ отъ пошитѣ и телеграфитѣ нарастватъ нормално. Вие виждате, че азъ предвиждамъ сега едно увеличение на постѣпленията отъ пошитѣ и телеграфитѣ съ 34—35 милиона лева. Това главно поради увеличението на такситѣ за телеграми и телеграфни бланки, транзитъ и пр.

Това, което по-скоро обезпокоява, е, че приходитѣ отъ държавнитѣ стопанства напоследѣкъ се намаляватъ съ една доста чувствителна сума и, следователно, върху тѣхъ ще трѣбва да бѣде обърнато надлежното внимание. Азъ бихъ могълъ да ви съобща перо по перо приходитѣ, които сѣ добити отъ тѣзи стопанства, ако, разбира се, Народното събрание желае да ги изслуша. Азъ ще кажа само наедно.

Въ по-малко отъ наемъ на държавнитѣ имоти сѣ постѣпили 3.731.000 л.; отъ риболовство — 1.970.000 л.; отъ земеделскитѣ училища и държавнитѣ градини и разсадници — 356.000 л.; отъ земеделски произведения, разплоденъ и негоденъ добитѣкъ и пр. — 4.301.000 л. Има една цифра за каменовжлгнитѣ мина „Перникъ“ и „Бобовъ-долъ“, но държавата имъ дължи една много по-крупна цифра за възлищата, дадени на българскитѣ държавни желѣзници. Въ повече постѣпили сѣ: отъ държавни минерални бани и извори 1.260.000 л.; отъ работилницитѣ при професионалнитѣ училища и пр. — 148.000 л. Отъ Държавната печатница постѣпили сѣ въ по-малко 2.080.000 л.; има въ-плюсъ отъ продажба на закони 3.000.000 л. Постѣпили сѣ въ по-малко отъ продажба на трѣби и други материали на общинитѣ 973.593 л. Щомъ държавата вземе участие въ това твърде благотворно за населението предприятие, общинитѣ считатъ, че могатъ да закѣснятъ! Приходитѣ отъ Дирекцията на трудовата повинность (отъ стопанствата) сѣ по-малко съ 3.690.000 л. Отъ градскитѣ общини за погашение и лихви на заеми и пр., имаме въ по-малко 5.581.126 л. Всичко въ по-малко 26.833.000 л.

Ще трѣба да се направи потрѣбното, шото тия стопанства да бѣдатъ управлявани другояче, за да дадатъ възможнитѣ по-добри резултати. Има намаление въ приходитѣ за заплати на учителитѣ. По отношение на разни други приходи, въпросътъ не представлява особенъ интересъ, и азъ нѣма да се спирамъ върху тѣхъ.

По глава X на бюджета, ние имаме предвидени да постѣпятъ 131.500.000 л.; постѣпила е известна сума. Ние предвиждаме по новия бюджетъ 150.000.000 л., които разчитаме, че ще постѣпятъ въ течение на идущото бюджетно упражнение.

По тоя начинъ, г-да, азъ считамъ, че приходнитѣ бюджетъ е напълно реаленъ. Той съответствува на финансовитѣ правила, по които се установяватъ бюджетнитѣ приходи; той съответствува на увеличението въ приходитѣ, които азъ ви посочихъ.

И, следователно, въ тоя случай, ние бихме се попитали само едно: дали системата, която ние прилагаме въ нашитѣ данѣци, е система, която би могла да заслужи одобрение? Често пѣти бюджетътъ се критикува по отношение на тия две пера: косвени данѣци много повече, а отъ друга страна прѣжи данѣци по-малко, почти, може да се каже, 1:3. Действително, често пѣти въ финансовата теория е била изтъквана необходимостта за засилване на прѣжитѣ данѣци, като по-ясни, по-справедливи, които иматъ тенденция да бѣдатъ персонални, лични данѣци. Косвенитѣ данѣци дори не всички сѣ изброени въ отдѣла „косвени данѣци“ на нашия бюджетъ. Трѣбва да ви кажа, че действително теоритически прѣжитѣ данѣци представляватъ много по-голѣма яснота за данѣкоплатеца, а отъ друга страна и държавата знае какво облага и какъ облага. При все това, обаче, следъ войнитѣ развитието на данѣчната система е вървѣло тъкмо въ тази посока на развитие на косвенитѣ данѣци, като по-леко поносими, отколкото прѣжитѣ. Тѣзи косвени данѣци,

макар и да засягат много артикули, които имат едно ма-тово, народно употребление, при все това, т'з засягат главно, особено външните мита, които с'з доста крупни пера — като извадите памучните произведения, които отиват главно за селата — консомацията въ градовете. Въ всички държави, без изключение, съотношението между косвените данъци и пр'ките е подобно на това у нас. Даж' въ н'кои държави косвените данъци представляват по-голяма част от бюджета, отколкото пр'ките.

И тук аз съм длъжен да повдигна един въпрос, който не е разрешен у нас, но който тр'ба да б'же разискван много сериозно: дали ние с'з последните реформи на пр'ките данъци, особено на подоходните данък, сме нам'рили правилния път. Азъ посочих, какъ ние сме дошли до положението, што само н'колко хиляди данъкоплатци да плащат по-висок процент допълнителен данък, а всичко останало е за данък' заняти. Тр'ба да ви съобща и друго едно положение, което засяга събирането на пр'ките данъци и което е много важно. Системата на нашите данъци предполага системата на декларациите, системата на контрола на тези декларации. Тъкмо въ тази област — н'ма защо да го крия — българското финансово управление куца значително. Декларациите не дават една реална база за облагане, въпр'ки обстоятелството, че азъ въведох една нова система за събиране, така да кажа, по декларации на данъка, а пълното му установяване да става по-сетне, което н'що даде добри резултати за съкровището. Но, казвамъ, въпр'ки това, ние работимъ твърде мъчно с'з декларациите; с'з тях работятъ твърде мъчно самите данъкоплатци, работятъ твърде мъчно и контролните органи, които н'мат възможност да пров'ряват посочените въ декларациите данни, освен по н'какви околни данни, които често пъти не с'з реални и които създават действително едни печални настроения въ един или друг смисъл: или че данъкът се намалява пр'ком'рно, или че на друго м'сто се увеличава пр'ком'рно. И азъ се питамъ, дали тази реформа, която се искаше от теорията, е дала практически искания резултат и дали персоналността на данъка не е била установена въ нашата държава малко прибрзано и не би ли тр'бвало ние да разискваме много внимателно въпроса за форфетерната система на събиране данъка, а не току т'й по известни индиции, по известни белези. Защото азъ тр'ба да ви кажа, че ние имаме и тази система — събирането на данъка да става по белези. Ще ви кажа един конкретен случай — да не казвамъ за кого. Един ден се яви предъ мене директорът на данъците и ми събщи, че една фирма, за която той не се съмнява, че търгува с'з милиони, е обложена с'з по-малък данък, отколкото един агент на същата фирма!

К. Лулчевъ (с. д): Само една ли е тя!

Ц. Табаковъ (зан): Всички с'з такива.

Министъръ В. Молловъ: И не е агентъ даже, а един чиновник. — Облаганията стават по индиции, по известни външни белези. И азъ си задавамъ въпроса: дали тази система е дала резултат? И, следователно, както въ Франция се повдига наново въпросът, след реформата за подоходната система, за форфетерното събиране на известни групи данъци, дали и у насъ тези групи данъци не може да се събират малко по-другояче, по друг един редъ? Защото и при данъка надъ 100.000 л., допълнителния данък, най-редовният данъкоплатци, г-да, да ви кажа, с'з чиновниците. Чиновникът не може да скрие своя приходъ; неговото началство удостоверява, колко той получава, и си плаща механически данъка. Н'ма защо чиновникът да подава декларация, когато данъкът от него се събира много по-лесно, без тия пров'рки, без тия формалности. Има свободни професии, занаятчи, търговци и пр., и всичко това у насъ не може да б'же подравнено така, както другаде. Ние сме дошли до една действителна реформа и по отношение на приходите от земята, които у насъ още не с'з изчислявани правилно, не могат да б'жат изчислени правилно, поради едно просто съображение, че ние н'маме една редовна оценка на приходоносността на имотите, ние н'маме кадастръ, и, следователно, додето това м'роприятие не б'же свършено — а то изисква не по-малко от десетки години, може би, хайде, да кажемъ, 10, 15, 20 години, за у насъ изисква и грамадни ср'дства — дотогава ние не можемъ да говоримъ още за едно окончателно и правилно уреждане и на тоя клонъ на нашето данъчно управление. Това е въп-

росъ, с'з който има да се занимаемъ въ б'деще. Азъ н'ма защо да се спирамъ сега върху него.

Тр'ба само да упомена, че заедно с'з въпроса за приходите се слага един друг въпрос много важен, много сериозен, който тр'ба да б'же проучен внимателно и тр'ба да б'же разрешен с'з всичката търпеливост, която той изисква. Това е въпросът за нашите м'стни, общински и окръжни, финанси. Ние имаме приходна система, която е колеблива — едно е давано на общини, друго е вземано. Ние днесъ даваме на общините част от данъка сгради, акцизъ от кино, данък върху автомобили и пр., дохождаме н'кой път до абсурдни положения, но финансите на общините не се поправят, вследствие на това има хронически дефицити, има хроническа неуредица. Общините не могат да изпълняват своите функции правилно. А би било желателно въ този случай да има един съответен, по-ефикасен контрол, да има една система може би, на м'стни данъци, на едно определяне на съотношението на м'стните данъци къмъ държавните, за да може държавата въ своите приходи да б'же свободна и спокойна, а и окръжията и общините да получават също така съответни приходи, като се разреши и другият въпрос — за функциите на държавата и на общините. Защото има функции, които общините биха могли да поемат, а има държавни функции, които т' не изпълняват или не могат да изпълнят правилно.

Сега да минемъ къмъ втората част на бюджета — къмъ разходите. Ние бихме могли по отношение на разходите да говоримъ за едно подразделение на нашия бюджет по-едно. Азъ по отделните ведомства и министерства н'ма да говоря, г-да, ще ви посоча само н'кои общи цифри. Естествено е, че бюджета азъ бих могъл да го разд'ля на суми, които с'з необходими въобще за управлението, без които едно редовно управление не може да има — каквито с'з сумите за администрацията общо; на суми, които имат временен характер, които с'з суми за инвестиране и които изчезват от един бюджет въ другия бюджет. И бих могъл да говоря и за действително инвестиране на суми, т. е. суми, които се употребяват за стопанската дейтелност на държавата. Обаче това проучване би ни отвело твърде далеч и мога да кажа, че въ неговите подробности то не е направено. Азъ ще ви говоря само за едно по-едно подразделение: лични разходи и вещевени разходи. Защото често пъти се говори и се твърди, че нашият бюджет е консомативен бюджет, че той не е производителен, че всичките големи суми отиват само за цели по-скоро на личния персонал, на чиновниците.

Г. г. народни представители! Азъ ще ви посоча две сравнения, извънредно интересни, които засягат една нормална година, 1911 г., и последните две финансови години — 1927/1928 и 1928/1929.

За 1911 година. Разходи за личен съставъ 79.875.514 л.; процентъ 44.76. Вещевени разходи 50.153.272 л.; процентъ 28.10. Държавни дългове 40.440.156 л.; процентъ 22.65. И разни 8.018.070 л., което отговаря на един процент от 4.49. Общият бюджет е билъ 178.507.012 златни лева.

За 1927/1928 финансова година. Разходи за личен съставъ 3.016.535.205 л.; процентъ 43.14 — значи по-малко. Вещевени разходи 2.110.092.990 л.; процентъ 30.35 — повече. Държавни дългове 1.764.983.560 л.; процентъ 25.24.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Всички видове пенсии влизат вътре.

Министъръ В. Молловъ: Да, всички видове пенсии влизат, с'з изключение на личния състав на Дирекцията на държавните дългове и н'кои малки пера за вещевени разходи. — Разни има само 110.265.100 л., което съответствува на 1.57%. Тукъ не влизат културните фондове. Това е редовният бюджет.

Азъ тукъ бих могъл да прибавя по отношение на тези 25%, които се отнасят къмъ държавните дългове, една цифра, която бих молилъ народното представителство да види въ френския държавен бюджет какъ е процентно.

За 1928/29 финансова година. Разходи за личния съставъ 3.047.393.749 л.; процентъ 40.73. Значи разходите за личен съставъ намаляватъ. Вещевени разходи 2.410.135.907 л.; процентъ 32.21 — увеличаватъ се. Държавни дългове 1.910.545.394 л.; процентъ 25.54. Това горе-долу съответствува на тая цифра, която ще имаме и тази година, с'з едно малко увеличение. Разни 113.437.640 л.; процентъ 1.52.

Понеже правимъ сравнения, мога да ви съобща и други цифри, които също така с'з важни.

Приходи от стопанствата. За 1911 г. в златни лева, 30.420.000 л. — 70-58%. Приходи от държавни имоти и капитали 12.680.000 л. — 29-42%.

Приходи от данъци — и това е съотношението, върху което аз обърнах внимание. Пръки данъци 39.949.000 л. — 29-52%. Косвени данъци 63.230.000 л. — 46-72%. Държавни привилегии 9.456.098 л. — 6-98%. Берии 10.716.000 л. — 7-92%. Глоби 1.031.000 л. — 0-76%. Приходи от общините и окръжията за заплати на учителите 6.549.300 л. — 4-84%. Разни други приходи 4.420.000 л. — 3-26%. Всичко по бюджета 178.445.300 л.

Сега за 1927/28 финансова година. Приходи от желъзници и пристанища 1.174.000.000 л. — 60-14%. Приходи от пощи, телеграфи и телефони 297.000.000 л. — 15-21%. Но понеже там е казано общо, смътамъ, че тукъ тръбва да се прибави тая цифра къмъ горната и ще има едно покачване отъ 5%. Приходи отъ държавни имоти и капитали 481.000.000 л. — 24-65%.

За 1928/29 финансова година. Приходи от желъзници и пристанища 1.167.700.000 л. — 63-87%. Приходи от пощи, телеграфи и телефони 264.000.000 л. — 14-44%. Приходи отъ държавни имоти и капитали 396.500.000 л. — 21-69%.

Приходи отъ данъци. Пръки данъци, които презъ 1911 г. съставлявали 29-52%, презъ 1927/28 г. правятъ 17-79%, а презъ 1928/29 г. — 18-50%. Косвените данъци, които презъ 1911 г. съ били 46-72%, кажете ги 47%, презъ 1927/28 г. съ само 54-15%, а презъ 1928/29 г. съ 53-38%. Такси и берии презъ 1927/28 г. съ 12-20%, а презъ 1928/29 г. съ 12-82%. Глоби и конфискации: 1-39% и 1-46%. Приходи отъ общините за заплати на учителите 8-59% и 8-97%. Разни приходи: 4-49% и 2-22%. Приходи отъ сключени бюджети 1-39% за 1927/28 г. и 2-65% за 1928/29 г.

Ние получаваме по тоя начинъ положението много ясно очертано. Виждате, че ако вземемъ съотношението, действително има въ процентно отношение едно намаление на пръките данъци и едно незначително увеличение на косвените данъци. Но това увеличение е такова, което не може за единъ бюджетъ да се счита за значително, като такова даже, което може да се вземе подъ внимание. Ние се намираме, въ сжщностъ, казано въ обща цифра, въ това положение, въ което сме били въ нормалните години, въ 1911 г. Следователно, всички заключения, които се правятъ отъ нѣколко години насамъ, за да се критикуватъ бюджетите презъ последните нѣколко години, съ заключения, които не съответствуватъ на действителността, или, по-добре казано, въз основа на тѣзи критики ние не бихме могли да дойдемъ до една друга политика.

Ц. Табаковъ (зан): Данъкоплатците въ сжщото положение ли сж сега, както сж били и тогава?

Министъръ В. Молловъ: Г. Табаковъ! Ще дойда и до този въпросъ, имайте малко търпение.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Отъ неговата гледна точка (Сочи Ц. Табаковъ) тѣ не могатъ да бждатъ по-добре днесъ, защото той никога не е призналъ, че сж въ добро положение.

Министъръ В. Молловъ: Г. г. народни представители! Когато говоря за разходите, ще тръбва да се простра върху тѣзи цифри, защото смътамъ, че тѣ сж отъ доста голѣмъ интересъ. Има и други нѣкои цифри, които сжщо бихъ могълъ да съобща на Народното събрание, когато дойда да говоря за разходите. Обаче ще се огранича, защото виждамъ, че времето е напреднало, и ще премина направо къмъ единъ конкретенъ въпросъ въ свързка съ разходите по бюджета.

Когато се говори за лични разходи и вещевени разходи, азъ ви съобщихъ какво е съотношението. Виждате, че у насъ вещевените разходи нарастватъ. За голѣмо съжаление, приходите, които би тръбвало да се получатъ вследствие на тия вещевени разходи, напр., въ стопанствата и пр., не нарастватъ по такъвъ начинъ, по какъвто ние бихме желали. Обаче несъмнено е, че личните разходи на нашия бюджетъ сж високи. На какво се дължатъ тия високи лични разходи въ тазгодишния и въ предстоящия бюджетъ? Тѣ се дължатъ главно на разходите за нашата администрация, за нашето чиновничество.

Г-да! Нашето чиновничество действително въ 1923/1924 г. се намѣри въ едно критическо положение, и тръбваше управлението да вземе мѣрки, за да подобри неговото положение. Но и сега почти по сжщия начинъ се повдига пакъ този въпросъ. Тръбва и по него сжщо тѣ да се раз-

беремъ. Азъ съмъ може би най-атакуваниятъ членъ отъ кабинета отъ всички страни. Укорите, исканията, ако щете, даже и проклятията, се отправятъ къмъ мене. Нѣма ведомство, което да не иска увеличение на заплатите. Азъ не бихъ казалъ, че тѣзи искания сж неоправдани, съ огледъ на туй, че индексътъ на живота, както ще видите следъ малко, не е намалѣлъ, а се е покачилъ — доколкото може да се следи по данни за до края на декемврий 1928 г. — разбира се, не въ размѣри, въ какъвто се пише нѣкъде, но все пакъ въ размѣри, които тръбва да се взематъ подъ внимание. Но, г-да, да не си правимъ илюзии и въ това отношение. Нашиятъ бюджетъ, както ви посочихъ за приходите, е порастналъ до своите възможни размѣри. Азъ ще дойда до въпроса за увеличението на данъците, защото безъ увеличение на данъците не е възможно съ нѣкакви временни срѣдства, expédients, както се казва на френски езикъ, да покриваме тая нужда, която е обща, постоянна, която не намалява, освенъ ако дойдемъ до едно друго положение.

Г-да! Вие знаете, че презъ 1923/1924 финансова година сж дадени на чиновниците 371.936.000 л. за заплати, за добавъчно възнаграждение — 431.743.000 л. и за извънредни дневни пари — 9.495.000 л., всичко — 813.174.000 л.

Презъ 1924/1925 финансова година процентното добавъчно възнаграждение отъ 50% става 65% — околъ 200.000.000 л.

Презъ 1925/1926 финансова година се дава допълнително възнаграждение 330.000.000 л.

Презъ 1926/1927 финансова година се дава допълнително възнаграждение 350.000.000 л.

Презъ 1927/1928 финансова година, групиране на различните ларични възнаграждения въ: а) заплати и б) добавъчно възнаграждение за семейното положение — съ незначително частично подобрене.

Ако проследимъ увеличението на чиновническите заплати презъ управлението на Демократическия съюзъ и сравнимъ тия цифри, ще видимъ, че той е употребилъ максимални усилия за подобрене на чиновническите заплати. Има въ нѣкои ведомства и други нѣкои малки подобрения, чрезъ добавъчни стотинки, 5% персонални добавки и т. н., които не образуватъ колосална цифра.

Отъ лѣвицата: Хубави стотинки сж тѣ!

Ц. Табаковъ (зан): Колко стотинки сж?

Министъръ В. Молловъ: Азъ ще ви съобща и цифрите — нѣма нищо тайно — за тия добавъчни стотинки, които сж ограничени съ закона за бюджета до 25% отъ получаваната заплата. Следователно, за тия групи чиновници тръбва да се прибави въ повече 25%. Азъ проучавамъ въпроса, или да се премахнатъ тѣ съ измѣнение на щатове, което ще стане тая година, съ едно изравняване на заплати, или по другъ начинъ, въ смисълъ, за да се получи едно по-справедливо разрешение на въпроса за чиновническите заплати. Следователно, да се обвинява държавата, че не подобрила заплатите, че не е дала нѣщо, да се обвинява финансовиятъ министъръ, че по свое усмотрение, по симпатии или по антипатии, на тогозъ ще даде, на оногозъ нѣма да даде, това показва — да не кажа тежка дума — едно недомислие. Министърътъ на финансите действа въ предѣлите на единъ разходенъ бюджетъ отъ 7 милиарда лева. Той действа въ предѣлите на едни ограничени кредити. Той тръбва да намѣри преди всичко за живота на държавата необходимите срѣдства. И въ това отношение права максимални усилия, за да бжда справедливъ и тукъ, и тамъ.

Азъ нѣма да правя сравнение на заплатите на едни и други категории чиновници. Но тръбва да кажа, че има известни категории, които сж получили по-голѣмо подобрене, отколкото други категории. Мога да кажа, че низшите категории по щатната таблица, въ сравнение съ мирновременните заплати, сж получили повече, отколкото висшите категории чиновници. Увеличението на мирновременните заплати на низшите категории е стигнало до 26—27 пкти, даже за нѣкои е и повече. Следователно, има едно изравнение къмъ злато, когато заплатите на висшите категории сж стигнали едно увеличение до 15—16, 20 максимумъ на нѣкои мѣста. Несъмнено е, че справедливостта е единъ законъ въ държавата, законъ мораленъ, законъ на едно управление. Ние ще тръбва да вземемъ подъ внимание всички положения и да разрешимъ въпроса справедливо.

Има, обаче, за едно по-ефикасно, по-коренно разрешение на чиновническия въпросъ и нѣщо друго.

Азъ имамъ тукъ единъ списъкъ, г-да, на всички ведомства. Съжалявамъ, че нѣмамъ време да го прочета, за да видите по какъвъ начинъ нашитѣ администрации сѣ нарастнали по сравнение съ 1912 г. Има администрации, които действително сѣ увеличили своя обсегъ — желѣзници има повече, километри повече, станции повече, тренове повече — има въ известни министерства по-голяма дейтелностъ, което оправдава известни увеличения, но има и други увеличения, които не се оправдаватъ и поради това се бѣше повдигналъ въпросътъ за съкращение на нашия чиновнически персоналъ, който въпросъ азъ не съмъ го изоставилъ.

К. Маноловъ (зан): Само че чакате отвѣнъ да ви наложатъ това.

Министъръ В. Молловъ: Азъ бихъ желалъ Вие да дойдете на това мѣсто, (Сочи министерската маса) и тогава да приказвате. Но азъ ще ви кажа, че никой нищо не е наложилъ, а това е една инициатива, която е взета отъ нашето управление. (Възражения отъ дѣвцата) У насъ не може да стане туй, което се прави въ Гърция — съ единъ приказъ да се уволнятъ 20.000 души чиновници.

Ц. Табаковъ (зан): Вие кога ще почнете да уволнявате?

Министъръ В. Молловъ: Азъ почвамъ. Азъ Ви казахъ, че процентно сѣ увеличени вещественитѣ разходи, следователно, личнитѣ разходи се намаляватъ. Кога ще почнете! Ако азъ не съмъ почналъ и ако азъ постоянно не се разправямъ, не знамъ кой другъ. Азъ искамъ друго да изтъкна — че се правятъ атаки върху финансовия министъръ, както виждамъ напоследъкъ, че си е позволилъ това и „Съдийски вестникъ“, което не биваше да става, защото не е достойно за съдийското съсловие по такъвъ начинъ да защитава своитѣ професионални интереси. Би трѣбвало да се обърне внимание върху другата страна на въпроса, а именно върху съкращенията, които сѣ наложителни, за да може да си помогне самото чиновничество, а не да се загражда съ едни стени, презъ които никой да не може да надникне и съ всѣкакви срѣдства да се защитава, както се защитава известни домашни животни срещу вълци. Изглежда, че азъ съмъ вълкътъ, който трѣбва да бѣда смазанъ. Ако тѣй не се защитава, и ако се направятъ съкращения, срѣдства за увеличение на заплатитѣ ще се намѣрятъ. Трѣбва и административна реформа. Найсетне трѣбва да престанемъ съ тая бумагистика. Азъ имамъ тукъ списъци на входящи и изходящи нумера. Ами то е ужасия, г-да! И ако потърсите входящъ и изходящъ номеръ, Богъ да ви е на помощъ: напразно ще трѣбва да дигате сами; ще трѣбва и клиентътъ ви, вашиятъ партизанинъ или приятелъ да дойде въ София, че да търси съдействието на народния представителъ, че последниятъ да отиде въ учреждението, и като не могатъ да го намѣрятъ, да отиде при министра, та последниятъ да нареди за намирането му и т. н. Трѣбва известна реформа въ управлението. Трѣбва по-голяма отговорностъ и за чиновницитѣ, защото при тѣхната безотговорностъ загубитѣ на съкровището се изчисляватъ на милиони, на милиони и на милиони. Реформата трѣбва да засегне отговорността на чиновницитѣ. Тогава ние ще дойдемъ до изпълнение на задължението, което сме поели, да съкратимъ чиновническия персоналъ. Но, г-да, ще говоря малко pro domo sua. Нѣкой пътъ се атакувамъ, че не давамъ кредити за едно и за друго. Не давамъ главно заугъ, защото се искатъ кредити за новъ персоналъ, когато азъ съмъ длъженъ да съкращавамъ. Азъ не мога да допусна увеличение на персонала по едно ведомство, освенъ ако въ сѣщото ведомство бѣдатъ направени съответни съкращения на сѣществующия персоналъ. Когато въпросътъ се сложи така правилно, вестницитѣ нѣма да пишатъ и други нѣма да говорятъ, че министърътъ на финанситѣ е отказалъ кредити за нѣкакъв много хубави цели, когато въ сѣщностъ се искатъ кредити за новъ персоналъ. Само при съкращение на чиновническия персоналъ, както ви казахъ, може да се очаква сериозно увеличение на заплатитѣ.

Но покрай чиновническия въпросъ има и другъ — пенсионниятъ въпросъ, който става крайно тежъкъ за държавата. Не ща да ви занимавамъ съ него. Народното събрание ще трѣбва да посвети своето внимание и то твърде скоро върху справедливото уреждане на пенсиитѣ, съ огледъ на категории, служебно време, прослужени години, възраст и пр. Ако азъ ви съобща цифри за положението

на пенсионния фондъ, вие ще видите, че положението му е ужасно. Ако предприемемъ съкращения на чиновницитѣ, тѣ ще станатъ пенсионери, издржката на които ще легне на пенсионния фондъ, на който държавата ще трѣбва да дава своята помощъ. Значи въ сѣщностъ отъ лѣвия джобъ ще излиза и ще влиза въ дѣсния и обратно. Тая работа нѣма смисълъ.

Ц. Табаковъ (зан): Както сега става.

Министъръ В. Молловъ: Г. Табаковъ! Ще бѣда много щастливъ да видя какъ ще става въ Ваше време.

К. Маноловъ (зан): Интересно е, защо е издадена специална книга отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда за анкетата на дружество „Текстилъ“.

Министъръ Ц. Бобошевски: Книгата е издадена на разности на дружество „Текстилъ“. Понеже въпросътъ е общественъ и понеже мнозина се интересуватъ отъ него, затова хората отпечатаха тая специална брошура.

Министъръ В. Молловъ: Г. г. народни представители! Азъ ви съобщихъ приходитѣ и разходите по бюджета. Въпросътъ, който всѣки единъ финансистъ, всѣки единъ народенъ представителъ ще трѣбва да си зададе, е: отговарятъ ли бюджетътъ на финансовитѣ възможности на страната и на нейното стопанство. Това е голѣмиятъ въпросъ, по който може да има различни мнения, оправдани съ данни. Мнението, което има правителството, мисля, че е оправдано отъ досегашнитѣ резултати и отъ даннитѣ, които азъ ви съобщихъ и сега ще ви съобща.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Часътъ е осемъ.

Министъръ В. Молловъ: Азъ ще свърша скоро, г. г. народни представители.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ моля да се продължи заседанието докато свърши г. министърътъ на финанситѣ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Който приема да се продължи заседанието, докато свърши г. министърътъ на финанситѣ, моля, да вдигне ръка. Болшинство, Събранието приема.

Продължавайте, г. министре.

Министъръ В. Молловъ: Г. г. народни представители! Най-напредъ ще трѣбва да видимъ какъвъ е търговскиятъ балансъ. За миналата година той е пасивенъ. Въпрѣки всичкитѣ мѣрки, които бѣха взети, търговскиятъ ни балансъ за миналата година е дефицитеренъ. Сведенията на митницитѣ сѣ едни, сведенията на Българската народна банка сѣ други, но азъ ще ви прочета и еднитѣ и другитѣ. Споредъ Българската народна банка, презъ 1926 г. имаме износъ 5.566.315.638 л., вносъ 5.546.850.809 л., единъ плюсъ отъ 19.464.829 л. Презъ 1927 г. имаме износъ 6.684.201.422 л., вносъ — 6.173.659.987 л., единъ плюсъ отъ 510.541.435, което позволи презъ 1927 г. да посрещнемъ ангажментитѣ си по чужди платежи съ наши собствени срѣдства. Презъ 1928 г. имаме износъ 6.379.412.611 л., вносъ 7.192.371.536 л. — една разлика въ минусъ отъ 812.958.925 л. Както виждате, това е единъ дефицитеренъ балансъ. Цифритѣ, които даватъ митницитѣ за износъ и вносъ презъ 1928 г., сѣ малко по-други, което смѣтамъ, че се дължи на известни разлики въ оценкитѣ или на известни разлики въ даннитѣ. Считаю, че сведенията, които Народната банка е събирала, отговарятъ повече на истината.

Ако нашиятъ търговски балансъ е дефицитеренъ, ако ние сме внесли повече, отколкото сме изнесли, питамъ се азъ: на какво се дължи това? Увеличениятъ вносъ не свидетелствува за едно обедняване. Въ сѣщностъ ние имаме разлика въ оценкитѣ на вноса и износа, която играе извънредно голѣма роля. За да се плащатъ по-малки такси, износътъ се оценява извънредно ниско, а вносътъ се оценява по декларации, въ които се посочва действителната стойностъ на внесенитѣ стоки. Имамъ едно увеличение въ вноса, което се обяснява съ очакваното отъ търговцитѣ раздвижване вследствие сключването на държавния заемъ, вследствие добритѣ очаквания отъ реколтата презъ миналата пролѣтъ и вследствие на туй, че стоковетѣ отъ различни предмети сѣ били изчерпани. Вслед-

ствие на всичко туй имаме едно чувствително нарастване на вноса. Свидетелствува ли увеличеният внос за едно обединяване на населението? Търговецът, сам по себе си, е единъ барометъръ. Ако внесе стока и не може да я продаде, той неминуемо е изложенъ на принудителна ликвидация, на несъстоятелностъ. Ясно е, че този темпъ въ движението на вноса, който продължава и презъ януарий т. г., не свидетелствува за едно чувствително обединяване на населението, за каквото се говори на много мѣста. Това не ще рече, че положението на нашето стопанство е блѣсково, обаче то не може да се вземе и като признакъ за едно хроническо обединяване, защото, отъ друга страна, и държавните приходи иматъ едно покачване, което се координира, съгласява съ това движение на вноса.

Второ нѣщо, г-да. Този дефицитъ въ търговския балансъ се явява, въпрѣки увеличения коефициентъ, по който се плащатъ вносните мита, следователно, това мѣроприятие, което управлението взе, пакъ не повлия за намаление на вноса, значи вносителитъ, импортьоритъ разчитатъ, че заскѣпнѣлата стока ще бѣде погълната отъ мѣстния пазаръ. Освенъ туй, ако прегледаме голѣмитъ пера на вноса за 1927 и за 1928 г., ще видимъ известни увеличения, които говорятъ за увеличена консомация. Вносъ на плодове, колониални стоки, зеленчукови растения, тютюнъ, произведения отъ тѣхъ, имаме 205 милиона лева за 1928 г. и 208 милиона лева за 1927 г.; растителни масла за ядене сѣ внесени за 148 милиона лева презъ 1928 г., въпрѣки че у насъ производството на такива масла е доста високо, а презъ 1927 г. сѣ внесени за 213 милиона лева. Значи, вътрешното производство вече намалява вноса на тия стоки. Гуми, смоли и пр. — 202 милиона лева за 1927 г. и 218 милиона лева за 1928 г. Вещества за дъбене и боядисване, бои и пр. — 176 милиона лева за 1927 г., 158 милиона лева за 1928 г. Химически продукти — 193 милиона лева за 1927 г., 187 милиона лева за 1928 г. Материали за дърводѣлство и пр. — 208 милиона лева за 1927 г., 245 милиона лева за 1928 г. Това сѣ предмети, които се преработватъ въ нашата страна. Хартия и пр. — 192 милиона лева за 1927 г., 176 милиона лева за 1928 г. Кожи и издѣлия отъ тѣхъ — 308 милиона лева за 1927 г., 271 милиона лева за 1928 г. Вълна, козина и др. — 500 милиона лева за 1927 г., 506 милиона лева за 1928 г. Памукъ и памучни издѣлия — 1686 милиона лева 1927 г., 1678 милиона лева за 1928 г. Метали и издѣлия отъ тѣхъ — 792 милиона лева за 1927 г., 876 милиона лева за 1928 г. Това сѣ материали за електрификация, разни машини, земеделски сѣчива и т. н. Инструменти, машини и пр. — 835 милиона лева за 1928 г., 691 милиона лева за 1927 г. Превозни сръдства — 97 милиона лева за 1927 г., 229 милиона лева за 1928 г. Тукъ сѣ автомобилитъ, и увеличението е много голѣмо. Значи, има покачване вноса на предметитъ, които се преработватъ, следователно, това свидетелствува за повдигане на нашата мѣстна индустрия, на вътрешната консомация. За съжаление, нашата индустрия не може да работи за износъ; предметитъ, които се изнасятъ, сѣ почти отъ земеделското производство. Имаме повече вносъ и на фабрикатъ, които въ посочихъ и които свидетелствуватъ за едни по-голѣми, по-нарастнали нужди на нашето население — електрификация, автомобилно движение и т. н.

Естествено е, че при такъвъ отрицателенъ търговски балансъ, платежниятъ балансъ не може да бѣде положителенъ. Ние нѣмаме други сръдства, които да покриватъ загубитъ на търговския ни балансъ. Ние не сме Англия, която получава отъ своитъ външни заеми близо 549 милиона лири стерлинги годишно; ние не сме въ положението на Франция, ние не сме въ положението на други държави, които сѣ могли да пласиратъ своитъ спестявания въ външни заеми, отъ анюитетитъ и лихвитъ на които разполагатъ съ чужди платежни сръдства и внасятъ у себе си злато. Ясно е, че въ това отношение ние се намираме въ едно доста затруднително положение, и това затруднително положение се изразява въ положението на Българската народна банка по отношение на девизитъ.

Трѣбва да ви кажа, че по отношение на девизитъ Българската народна банка е действувала при следните условия. Мога да ви посоча, колко камбио е купено и колко е продадено и за каква целъ. Презъ 1927 г. е купено камбио всичко 8.408.189.000 л., а продадено камбио всичко 7.577.849.000 л.; презъ 1928 г. купено камбио 8.476.668.000 л., а продадено камбио 8.617.831.000 л. — значи, за 1928 г. е било продадено камбио за близо 150.000.000 л. въ повече. Презъ м. януарий т. г. имаме купено камбио 487.762.000 л.,

а продадено 795.836.000 л.; презъ м. февруарий, до 23, купено камбио 376.619.000 л., а продадено 529.062.000 л. Вие виждате отъ тѣзи цифри, че финансовата политика, която е следвана отъ българската държава, е правилната, разумната, предвидливата политика. Азъ мога да ви дамъ цифри, отъ които да видите, отъ кѣде произхожда купеното и продаденото камбио, за да не се критикува бѣжанскиятъ заемъ, за да не се критикува и стабилизационниятъ заемъ. Тѣзи заеми действително сѣ стабилизирани положението на нашата монета и на Българската народна банка.

Сега, г-да, къмъ туй трѣбва да прибавя още и за продаденото камбио. Сумитъ, които сѣ получени отъ емигрантитъ, сѣ малко — мога да ви ги прочета — но все нѣщо пада. Но да видите други суми какъ растатъ. За издрѣжка на наши студенти и за пътници презъ 1927 г. Българската народна банка е изразходвала камбио 143.988.000 л., а презъ 1928 г. — 156.956.000 л. Темпътъ на това посещаване на странство отъ наши студенти и пътници се усилява, въпрѣки правилото да не се отпускатъ чужди девизи на ония, които следватъ въ странство специалности, които могатъ да се следватъ и въ България. Изразходването камбио въ това отношение се изразява въ една кръгла цифра отъ 150 милиона лева годишно. Виждате, ще дойдемъ приблизително до оная разлика, която се изразява въ края на годината въ минусъ. Но то не е важно; важното заключение азъ го направихъ.

Какво е сега положението на нашия монетенъ пазаръ? Нашиятъ монетенъ пазаръ трѣбва да се счита въ добро положение. Защо? Защото преди всичко отъ нѣколко години насамъ той е стабиленъ. Банкнотното обращение се движи съ огледъ на действителнитъ нужди на нашия стопански животъ. Азъ мога да ви прочета точни цифри за това движение помесечно, но ще дойда до други едни данни, които въ това отношение могатъ да бѣдатъ по-интересни и по-полезни.

Монетниятъ пазаръ се характеризира съ една стабилностъ въ покритието. Въ 1928 г. покритието е било сръдно 31-13%, а въ 1927 г. — 30-90%. Следователно, ние се движимъ въ предѣлитъ на почти нормалното покритие, което, обаче, сега, вследствие на стабилизационния заемъ — това ще видите въ бюлетина на Българската народна банка — се качва до 49-50% — нѣщо, което е не само предостатъчно, но и повече отъ онова, което има въ най-добре снабденитъ емисионни банки.

На второ мѣсто, отъ движението на банкнотното обращение, вие можете да заключите, че животътъ се е развивалъ нормално, но и лихвата е намалявана. Българската народна банка намали своето шkonto отъ 10% на 9%. Следователно, ние се намираме въ едно положение, което, по сравнение съ миналото, може да се счита по-благоприятно. Това решение на банката е било продиктувано отъ поевтиняването на лихвения процентъ, което се забелязва въ страната въ 1928 г. Докато процентътъ на частното шkonto презъ 1927 г. се движеше за София между 13-15%, а за провинцията между 14-16%, презъ 1928 г. то спадна за София меду 11-13% и за провинцията между 12-14%, при шkontoвъ процентъ 9% на Българската народна банка. Следователно, ние сме успѣли да намалимъ лихвата по този начинъ, безъ каквито и да е други принудителни мѣроприятия, законоположения и пр., и да очертаемъ едно движение къмъ поевтиняване на паритъ.

Друго нѣщо, г-да, което сѣщо така е единъ характеристиченъ признакъ. Поради засилването на търговския обмѣнъ, презъ 1928 г., банкнотното обращение показва една постоянна тенденция на увеличаване. Така, презъ 1927 г. то е било 3.740.000.000 л., при минимумъ 3.224.000.000 л. на 1 февруарий 1927 г. и максимумъ 4.254.000.000 л. на 15 октомврий с. г. Презъ 1928 г. то възлиза сръдно на 4.055.000.000 л., т. е. 315.000.000 л. повече сръдно за годината — при минимумъ 3.494.000.000 л. на 29 февруарий 1928 г. и максимумъ 4.744.000.000 л. на 15 октомврий с. г.

Заедно съ увеличаването на банкнотното обращение банката засили и кредитната си деятельность. На 31 декемврий 1927 г. общиятъ стопански пласментъ на банката възлиза на 902.000.000 л., а на 31 декемврий 1928 г. — на 1.289.000.000 л. Той се разпредѣля така: за търговията презъ 1927 г. — 266.000.000 л. и презъ 1928 г. — 369.000.000 л.; за индустрията презъ 1927 г. — 315.000.000 л. и презъ 1928 г. — 418.000.000 л.; на частни банки презъ 1927 г. — 259.000.000 л. и презъ 1928 г. — 446.000.000 л.; на разни други презъ 1927 г. — 62.000.000 л. и презъ 1928 г. — 56.000.000 л. Виждате ясно засилването на тази деятельность на банката.

Към нея азъ ще прибавя, че разполагаемитъ срѣдства на банката вече сж засилени, и, споредъ последния бюлетинъ на банката, аванситъ на банката къмъ държавата сж намалѣли отъ 4 милиарда и 700 милиона лева на 3 милиарда и 674 или 675 милиона лева. Азъ мога да ви съобща и точната цифра. Напр., на 7 февруарий — 1.685.241.573 л. — нѣщо, което въ тоя случай действително грѣбва да бѣде отбелязано като твърде настрѣчително за положението на нашия емисионенъ институтъ и за постепенното освобождаване на държавата отъ този дългъ.

Азъ ви съобщихъ цифритъ за пласмента, г-да. Виждате, че емисионниятъ ни институтъ постепенно влиза въ изпълнението на своитъ задачи, и то по единъ начинъ твърде целесъобразенъ.

Но, г-да, би могло да се забележи, че другата дейтелностъ въ нашата страна, може би, е отслабнала. Азъ ще ви прочета цифритъ за размѣра на спестяванията. Тѣ се движатъ по следния начинъ. Преди всичко малкитъ спестявания въ спестовната каса. Въ 1925 г. — 298.933.099 л.; въ 1926 г. — 356.054.149 л.; въ 1927 г. — 508.435.146 л.; и въ 1928 г. — 622.769.339 л.

Да вземемъ голѣмитъ банки въ София. Депо: въ 1925 г. — 2.873.910.136 л.; въ 1926 г. — 2.990.738.751 л.; въ 1927 г. — 3.537.479.013 л.; въ 1928 г. — 4.367.076.000 л. Имамъ сжщо така цифри и за провинциалнитъ банки. И така въ 1925 г. имаме общо 5.261.000.000 л. депо на частни лица, които разполагатъ съ него; въ 1926 г. — 5.749.000.000 л.; въ 1927 г. — 7.172.000.000 л.; въ 1928 г. — 9.333.000.000 л. И тази цифра, следователно, съответствува на общата тенденция, която азъ ви, отбелязахъ преди малко. Нашиятъ стопански животъ, следователно, се развива — никакво съмнение не може да има въ това отношение. Тѣзи индикации сж доста настрѣчителни, за да бѣдемъ оптимисти.

Но заедно съ туй, азъ съмъ длъженъ да ви посоча и другата страна, която малко засегнахъ и която не бива да се забравя. Това е поскъпването на живота вследствие поскъпването на вноснитъ мита главно, а оттамъ, по общия икономически законъ, и на всички други артикули, които не сж били засегнати чрезъ коефициента на поскъпването на вноснитъ мита. Защото, ако прегледаме индекса, ще видимъ, че тъкмо голѣмото поскъпване е на артикулитъ, които нѣматъ характеръ на вносъ. Това сж индекси, които азъ намирамъ въ бюлетина на Българската народна банка за 1928 г. Докато индексътъ за хранителнитъ припаси отъ растителенъ произходъ, при база 100 за 1914 г., презъ м. декемврий 1927 г. е 3.517, презъ м. декемврий 1928 г. — 3.871, презъ м. ноемврий 1927 г. — 3.440, презъ м. ноемврий 1928 г. — 3.941 и т. н., или срѣдно се движи къмъ цифрата 3.800.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това е въ полза на нашето земледѣлие.

Министъръ В. Молловъ: Индекситъ на хранителнитъ припаси отъ животински произходъ: презъ декемврий 1927 г. — 3.306, а презъ декемврий 1928 г. — 3.228, малко отслабва. Текстилниятъ произведение — ето тукъ е покачването — презъ декемврий 1927 г. — 3.630, а презъ декемврий 1928 г. — 3.948. Горивото: презъ декемврий 1927 г. — 2.743, а презъ декемврий 1928 г. — 2.780. Строителнитъ материали: презъ декемврий 1927 г. — 2.021, а презъ декемврий 1928 г. — 2.438; различни други: презъ декемврий 1927 г. — 2.472, а презъ декемврий 1928 г. — 2.887. Тѣй че общиятъ индексъ за 1927 г. е 2.819, а за 1928 г. — 3.000.

Следователно, има несъмнено поскъпване. Това поскъпване се отразява върху бюджета на всѣко частно лице, и затова разбирамъ напълно тенденцията, която се изразява въ искането за подобрене на заплатитъ, стига, разбира се, отъ друга страна, да може да се направи съответното за удовлетворението на тия нужди.

Сжщевременно, г-да, азъ съмъ длъженъ да посоча и друго едно нѣщо — че държавата е употребила и употребвява извънредно много срѣдства за различни инвестиции. Отъ заема се даватъ на желѣзницитъ нѣколко стотини милиони лева, а за пѣтищата — 172 милиона лева. Ние прибавихме 45 милиона, следователно, ставатъ 217 милиона лева. Системата, която се следваше при този стабилизационенъ заемъ, бѣше да се дадатъ срѣдства и за икономическото повдигане на страната, обаче, споредъ западноевропейскитъ разбирания, тия срѣдства би трѣбвало да бѣдатъ дадени индивидуално, на частната инициатива. И оттамъ се пояснява, защо Българската земледѣлска банка сега разполага съ свободни срѣдства 700 милиона лева, които тя, като Земледѣлска банка, би трѣбвало да пласира

между селското население за подобрене на неговия шептелъ, на неговитъ стопански предприятия, на неговото имотно положение. Българската кооперативна банка сжщо тѣй получи 100 милиона лева и освободи други десетки милиона лева и има сжщо тѣй срѣдства за финансирането на известни кооперации, защото тя, като такава, се занимава повече съ тѣхъ. Естествено е, че държавата ще трѣбва да следва единъ опредѣленъ методъ — да съкратява непроизводителнитъ разходи, да води една разумна кредитна политика и да прави производителни разходи, разходи за възстановяване.

И тукъ, г-да, позволете ми да се спра върху единъ въпросъ, който е много важенъ. Българската държава има голѣми нужди. Азъ нѣма да кажа българската държава, а българското население, поради своята природа, въпрѣки че е по-напреднало следъ войнитъ, че има по-друго съзнание и по-друга култура, че е станало по-интелигентно, по-образовано, се движи въ едни пѣтища, които не му даватъ възможностъ да изкочи отъ старитъ наследени методи, които сега не могатъ да съответствуватъ на действителнитъ нужди и на неговото селско стопанство, и на неговото занаятчийско стопанство, и на неговата, ако щете, даже индустрия. Ще трѣбватъ координирани усилия за известни мѣроприятия отъ много голѣмъ характеръ: за иригация, за направа на пѣтища, за създаване и на други подобрения, които сж необходими.

Но можемъ ли да го направимъ съ редовни бюджетни срѣдства? Това е въпросътъ, който трѣбва всѣкото да заинтересува. Можемъ ли ние при сегашното положение на нашето стопанство и при нашата данѣчна система да добиемъ възможни резултати чрезъ увеличаване на данѣцитъ? Г. г. народни представители! Азъ не съмъ си правилъ иллюзии, нѣма да ги направя и сега. Даже когато съмъ ималъ възможностъ да приказвамъ публично, съмъ поддържалъ това становище отъ 2—3 години насамъ. Въ моята политика азъ съмъ успѣлъ да намалая известни данѣци. Това се знае. Намалението на износнитъ мита е най-доброто свидетелство, че земледѣлското стопанство е било освободено отъ една чувствителна тежестъ. Мога ли сега да увелича данѣцитъ? Сега, при днешното наше положение, споредъ моето разбиране, това е невъзможно, защото имаме едно ново разпределение на поземелния данѣкъ, нови декларации, и не само по технически причини, че въ декларациитъ нѣма графи и че книгитъ сж заведени по другъ образецъ — 6.000.000 л. за тази целъ най-сетне не е голѣма сума — но поради туй, че става ново размѣтане на данѣка, нова преценка на земитъ. Данѣкътъ върху сградитъ. Г-да! Да не си правимъ иллюзии — данѣкътъ върху сградитъ засѣга чѣла България. Оценкитъ ще се правятъ по сегашнитъ цени. Данѣкътъ ще бѣде два пѣти по-малъкъ за периода отъ 5 години отъ тази година нататъкъ, но той ще бѣде чувствителенъ за всѣки единъ стопанинъ. Ние трѣбва да видимъ какъ ще се изрази този данѣкъ. Ние не сме го увеличили, но измѣненята въ условията на живота, измѣненята въ стойността на имотитъ, на паритъ, водятъ къмъ тази промѣна и, следователно, ние трѣбва да си наложимъ търпението да направимъ това въ удобния моментъ, ако бихме се решили да го направимъ.

Но освенъ това ще прибавя — статистика тукъ не мога да ви дамъ — че имаме недобори отъ дълги години — 3.500.000.000 л. Ежедневно получавамъ искания отъ общини и отдѣлни лица за отлагане на данѣци. Азъ имамъ много оплаквания не, но справедливи натяквания, че въ известни села се прибѣгва къмъ екзекуция. Мене ми се кѣса сърдцето, когато чуя, че за неизплатенъ данѣкъ трѣбва да се събиратъ черги и не знамъ какви други домашни предмети да се продаватъ. И естествено, данѣкътъ при такава една промѣна може да бѣде усѣтенъ чувствително; следователно, не мога да поема такава инициатива.

Но къмъ туй ще прибавя и друго. Голѣмитъ проблеми на управлението, които несъмнено тропатъ на вратата — тѣ сж належащи и ще дойдатъ — въ никоя държава не сж разрешавани съ редовни приходи. Трѣбватъ нови срѣдства, прѣсни пари — както се казва cash money — които не можемъ да имаме тукъ. Азъ ви съобщихъ резултатитъ отъ бѣжанския заемъ, резултатитъ отъ вътрешния заемъ; мога да ви съобща и резултатитъ на заема, съ който ние изплащаме отчужденитъ и експроприирани имоти на бѣжанцитъ. Г-да! Ние потърсихме вече единъ заемъ и го добихме едва преди два месеца; сега настѣпватъ последнитъ срокове за ратитъ, които банкеритъ внасятъ. Азъ зная резултатитъ на други заеми въ странство. Английската банка си покачи шконтото отъ 4% на 5 1/2%. Въ Federal Reserve Bank сжщо така мислятъ за покачването на шконтото, защото

движението на златото от Лондон — там е централният пазар — към Америка, което беше много силно в течение на последните две-три седмици, като че ли е поспряло. А пък пари за спекулативни цели не се дават от емисионните банки, а се дават от частните спекулативни институти под лихва 12% в Ню-Йорк, каквато никога друг път не е съществувала там. Някой път тя е по-малка, 8% и 10%, но се движи в този размер. Това показва, че в този момент не можем да мислим за едно нормално търсене и намиране на една по-голяма сума. Ще трябва да изчакаме малко. Малко търпение!

Но това търпение се налага и от други съображения. То се налага от туй съображение, че ние трябва да дадем малко почивка на държавния бюджет. Ще трябва малко да се замислим, ще трябва да въведем ред в кеша си, ще трябва да предприемем реформи, съкращения и всичко онова, което е малко изостанало назад, ще трябва непременно да бъде свършено в предстоящите 2, 3, 4 месеца. Ние с туй ще създадем едно впечатление на постоянство, ще закрепим нашия кредит. Защото, г-да, ние често пъти приказваме тук с едно убеждение, като че-ли ние сме — позволете така да кажа — пътят на вселената, като че всичко се движи около нас, че това, което приказваме в тази сграда, не минава нейните стени, не отива в чуждите вестници и чуждия печат. Вие обрънете внимание върху курсовете на нашите заеми, върху котирането на нашите заеми — последният, българският заем още не е котиран, още не е довършен — и ще видите много ясно отражението на това положение, което се забелязва у нас, и на тези тенденции, които бяха проявени — че ние ще трябва да търсим наново крупни суми пари. Естествено, е, че това създава едно недоразумение, едно стресване в самите борси, към които ние неволно, когато и да било и по какъвто и да е начин, ще трябва да се отнесем. Има действително групи, които биха могли да ни помогнат, но те не могат да правят чудо, те не могат да правят благотворителност. Идеята за благотворителен заем е една идея, която от никого не може да се поддържа, въ всички случаи от никого, който шо-годе, който от малко-малце, както се казва, е запознат с техниката на сключването на един заем, било за самата държава, било за някакво предприятие, било за някаква банка.

Г. г. народни представители! Трябва едно съвземане; и трябва ние да се спрем на едно място и да видим къде ще скокнем напред. Ние не бива да се връщаме в положението, което имаме в близкото минало, когато бюджетът се сключваше с дефицит от 200, 300, 700 милиона лева. Ние трябва да имаме стабилизирания, уравновесен бюджет. И аз съм дълбоко убеден, че това е първата настояща, действителна необходимост на нашата държава в този момент. Ние стабилизираме нашата монета. Вие видяхте платежния баланс, видяхте и търговския баланс — ами че ние трябва да бъдем много внимателни, г-да! Ние всеки ден трябва да следим това движение и да не допускаме отклонения, които биха могли да се изразят в твърде плачевно в тази област. Защо? Защото, г-да, ако сега не установим легално стабилизирана монета, аз не знам дали би могло да ни помогне и Обществото на народите, към което ние не всеки път се отнасяме с нужното внимание, или финансовият комитет, на който ние дължим всичките благодарности за подкрепата, която ни е давал. По всички сведения, които сега идат за последния ромънски заем, вие виждате, че навсякъде се казва: „Ако Ромъния би отишла при финансовия комитет, би имала поне такива условия, които имаше България за нейния стабилизационен заем от 1928 г.“

Не че ние имаме нужди, или че ние имаме инициативи — имаме ги, но нуждите ни са големи. Нуждите ще трябва да ги удовлетворим и ще ги удовлетворим — това е задача не на едно, настояща, така да се каже, управляващо поколение, а на поколенията, които идат. Ние ще трябва да ешапираме, да разпределим нашите задачи в няколко програми: програма на електрификация, програма на иригация, програма на различни мелiorативни работи, програма на постройки и т. н. Всичко това е не само възможно, но е и разумно, и потребно; и то се върши от управлението, то става.

Ако ние, следователно, по тоя начин се отнасяме и гледаме на тези предстоящи задачи, можем да бъдем свършено спокойни. Ще започнем монетата чрез уравновесяването на бюджета и чрез консолидирането на нашето стопанство, което постепенно ще се развие, и което има отначало малки, но, въ всички случаи, засилващи се сръдства. Нека да имаме, следователно, малко търпение да предпри-

емем онова, което е необходимо да се предприеме в удобния момент.

Аз ще ви цитирам един случай само, за да се види колко са сложни работите, и колко мъчно могат да се правят изчисления. „Вжча“, която трябва да бъде довършена, защото там вече държавата е ангажирана доста и не може да изостави това кооперативно предприятие, по изчисленията на специалистите трябва да струва 15 милиона лева, а според окончателните изчисления голъмата програма ще струва 720 милиона лева! (Оживление) Вие се удивлявате, г-да, защото разликата между 15 и 700 милиона е колосална. 700 милиона лева — това е почти цялостен бюджет на народното просвещение! И, следователно, ние ще трябва въ всички тези условия да бъдем с онай внимателност, която е необходима, за да предприемем действия, които ще бъдат свързани с известни последствия.

Г-да! Към туй аз трябва да прибавя, че нашето стопанско закрепване, може би, се спъва до известна степен, и до голъма степен дори, от туй, че ние се намираме в един ликвидационен период. За голъмо нещастие, на това управление от 1923 г. насам падна тежката обзаяност да ликвидира стари задължения, предвоенни, военни и някои дори следвоенни, от времето веднага след приключването на военните операции. Ами ние сме правили само една ликвидация! За голъмо съжаление, и тя се струпа въ един чувал, за да се отегчи положението цифрено, и то при едни изчисления на българския заем, които не могат по тоя начин да се правят. Всички тези предвоенни задължения, с заем или без заем, трябва да ги уредим.

С заем или без заем, трябва да уредим и задълженията по арбитражните съдилища въ странство и у нас. С заем или без заем, ние ще трябва да уреждаме нашите отношения с Дисконто. С заем или без заем, ние ще уреждаме нашите задължения взаимни — имаме да даваме, имаме и да вземаме с Гърция. Може да дойде и уреждането на новите и други задължения спрямо Ромъния, както уредихме нашите задължения към Югославия, на която трябва да внесем 300 милиона лева.

Г-да, да не си правим илюзия: ами това е ликвидация на нещастното минало. Ами ние сме имали възможност да ликвидираме горе-долу с собствени сръдства, без заем! Велика Германия — тя е велика държава — е ликвидирала само с заеми. Но ние чак сега прибъгнахме до заем, защото имаме нужда да разрешим по-големите задачи. Върно е, че ние ще трябва всичко да употребяваме за подобрене на нашето стопанство; върно е, че това е критическият момент на нашето развитие; върно е, че нашето стопанство е обеднело — това е несъмнено. И затуй аз не мога да се съглася с увеличението, веднага, въ този момент, на пръките данъци или на някакви други данъци, додето не видим по-точно резултатите от 1928 г. Това се налага от обикновената финансова предвидливост и благоразумие.

Обаче ликвидацията, щемъ не щемъ, ще я направим. Ние я направихме при по-сгодни условия сега я прави Ромъния, утре ще я прави Югославия. Всичките държави ще следват този път. Аз не се съмнявам, че същото ще направи и Русия. Тя досега се опъваше, при все туй е предложила известни уравнивания и уреждания на своите стари, царски задължения, и даже на военните задължения. Туй е свътът, такива са условията на живота — ние не можем да идем с наш устав въ чужд манастир; ние да ни приемат. Ние трябва да се подчиним на условията на общия международен живот; ние трябва да се приспособим към взаимодействието, към interdependence, както казват французите — взаимовръзката между държавите въ икономическо, въ финансово отношение.

Аз няма да ви развивам голъмите проблеми, голъмите международни задачи, с които се занимават международните тела и ги приближават към тяхното разрешение. Те са дошли до известни резултати, които важат и за нас. Ние въ нашата стопанска политика сега не можем да се движим тъй, както се движехме преди три години, и това поради конвенцията, изработена от международната стопанска конференция въ Женева. По силата на тая конвенция, ние не можем да забраняваме вноса на известни стоки, защото това е осъдено международно. Ние ще трябва да живеем с общия живот на другите държави, на човечеството. И ако ние по този начин гледаме, ако ние по този начин разбираме, увърявам ви, че нашият

бюджетът, при положението, въ което се намира, при резултатите, които той е далъ, ни дава достатъчно основание да бъдемъ оптимисти, да вѣрваме, че кредитътъ, който ни е даденъ, е кредитъ напълно основателенъ; да вѣрваме, че довѣрието е напълно установено, стига ние да не трѣгнемъ въ единъ пътъ, който би могълъ да го наруши и да направи по-голъма пакостъ.

Съ това, г-да, азъ свършвамъ. Като обръщамъ своя погледъ къмъ изминалите години, къмъ преодолените мъжнотии и успѣхите, които сме постигнали сѣщо, азъ мога да се считамъ гордъ, заедно съ моите другари, че ни е било сѣдено да заздравимъ нашето финансово положение и да създадемъ на нашата държава условия за едно междуприродно довѣрие.

Българската монета е стабилизирана. Монетното обращение е повѣрено на единъ институтъ, който е запазенъ отъ всѣко неумѣстно въздействие. Бюджетътъ е стабилизиренъ и уравновесенъ. Довѣрието, както казахъ, е напълно възстановено. Остава само да следваме начертания пътъ съ спокойствие, съ твърда воля и благоразумие. Постоянството въ финансовата политика ще даде възможностъ да разрешаваме неуклонно и безспирно всички належащи задачи на нашето стопанско възстановяване и закрепване.

И Сговорътъ, който е далъ възможностъ да се следва тая благодатна, свързана съ положителни резултати политика, нѣма — убеденъ съмъ — да се откаже отъ нейното продължаване, нѣма да обезкуражи народа, нѣма да фалира, нѣма да капитулира. (Продължителни ржкоплѣскания отъ сговористите).

Отъ лѣвицата: Нѣма да напустне властта!

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Азъ не зная дали почитаемиотъ господа отъ

опозицията сѣ готови още утре да взематъ думата по бюджетопроекта, но въ всѣки случай предлагамъ да поставимъ на първо мѣсто въ дневния редъ разискванията по представения законопроектъ за бюджета за 1929/1930 г.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Предлагамъ за утре следния дневенъ редъ:

1) трето четене законопроекта за тѣлководителенъ законъ къмъ чл. 690 отъ търговския законъ.

Първо четене законопроектите:

2) за бюджета на държавата за 1929/1930 финансова година (разискване);

3) за измѣнение и допълнение чл. 108 отъ закона за градските общини и чл. 75 отъ закона за селските общини.

Второ четене законопроектите:

4) за морското училище;

5) за разрешаване отъ арбитражъ спорове между Главната дирекция на желѣзниците и пристанищата и Дружеството за експлоатация на източните желѣзници и пр.;

6) за одобрение изплащането на фирмите Гебрюдеръ Беселъ и др. стойността на доставените отъ тѣхъ материали за нуждите на Б. д. ж. и пр.;

7) за закупване земеделѣлческото стопанство на Милю Балтовъ и синагове и пр.

Одобряване предложенията:

8) за приемане на служба по ведомството на Главната дирекция на т. з. стопанства руски подданници специалисти, землемѣри и пр.;

9) за разрешаване на Министерството на земеделѣлието и държавните имоти да задържи и приеме на служба руски подданници лесовѣди и пр.;

10) докладъ на прошетарната комисия.

Които приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Заседанието се вдига за утре.

(Вдигнато въ 20 ч. и 55 м.)

Подпредседателъ: А. ХРИСТОВЪ

Секретаръ: СТ. РЯСКОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народните представители: Коста Лулчевъ, Иванъ Русевъ, Христо Мановъ, Христо Баевъ, Георги Марковъ, Савчо Ивановъ, Добри Митевъ, Иванъ Харизановъ и Борисъ Наконъ Божковъ	945	2) за освобождаване отъ мито и всѣкакви берии и данѣци, такси, берии и магазинажъ на внесения отъ Министерството на земеделѣлието и държавните имоти 100 унции бубено семе за опити (Трето четене)	946
Питане отъ народния представителъ И. Януловъ къмъ министра на финансите относно вѣрността на цитирания отъ И. Януловъ цифри по тежеститъ на бѣжанския заемъ и предлагане анкетна комисия за проверка на въпросните цифри (Съобщение)	945	3) за измѣнение на чл. 2 отъ закона за гербовия налогъ (Трето четене)	946
Законопроекти:		4) за одобрение на чл. 690 отъ търговския законъ (Второ четене)	950
1) за извънбюджетенъ (свръхсметенъ) кредитъ по бюджета за 1928/1929 финансова година (Трето четене)	945	5) за бюджета на държавата за 1929/1930 финансова година (Първо четене — изложение отъ министра на финансите)	952
		Предложение за одобрение постановленията на Министерския съветъ по ведомството на Министерството на финансите (Приемане)	946
		Дневенъ редъ за следующето заседание	964